

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra kulturních a náboženských studií

Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích a jejich dílo

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Kateřina Nixová

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Náboženská výchova

Vedoucí práce: Doc. Mgr. David Bouma, Ph.D.

Oponent práce: Doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Mgr. Kateřina Nixová
Studium:	P18K0071
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Náboženská výchova
Název bakalářské práce:	Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích a jejich dílo
Název bakalářské práce AJ:	The Salesians of Don Bosco in Pardubice and their work

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude mít za cíl 1) představit osobnost Dona Bosca, zakladatele SDB a jeho pedagogický přístup při práci s ohroženou mládeží 2) zmapovat historii SDB v Pardubicích od jejich příchodu do současnosti 3) představit projekt Do života, v němž pardubičtí salesiáni spolu s dalšími pracovníky Salesiánského klubu mládeže Don Bosco doprovázejí mladé lidi z dětských domovů a výchovných ústavů po jejich odchodu z ústavního zařízení. K naplnění cíle bude použita dostupná literatura, webové stránky salesiánů a dále rozhovory se členy pardubické komunity salesiánů a dalších pracovníků Salesiánského klubu mládeže Don Bosco.

1. Bosco, T. Don Bosco. 2. vyd. Praha: Portál, 1993. 438. s. ISBN 80-85282-60-7.
2. Kopecký, J. Výchovná metoda sv. Jana Boska. Praha . Salesiánská provincie Praha, rok neuveden. 66 s.
3. Křížková, M.R. Kniha víry, naděje a lásky. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3.
4. Med, O. Český Don Bosko. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1992. 138 s.
5. Schiélé, R. Don Bosco. 1.vyd. Praha: Portál, 1996. 96 s. ISBN 80-7178-196-7.
6. Stanovy a všeobecná pravidla společnosti sv. Františka Saleského. Řím: SDB, 1994. 332 s.

Zadávací pracoviště:	Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	doc. Mgr. David Bouma, Ph.D.
Oponent:	doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.
Datum zadání závěrečné práce:	29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích a jejich dílo vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 1. 5. 2023

Mgr. Kateřina Nixová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce doc. Mgr. Davidu Boumovi, Ph.D. za laskavé vedení mé práce a cenné připomínky. Salesiánům Dona Bosca v Pardubicích, pracovníkům neziskové organizace SKM Centrum Don Bosco, z. s. Mgr. Aleši Kalinovi – řediteli, Mgr. Václavu Čunkovi SDB – sociálnímu pracovníkovi, Jiřímu Woclawkovi SDB – předsedovi SKM Pardubice a sestřám salesiánkám v Hradci Králové – Kuklenách za poskytnutí informací potřebných k napsání této práce. A též děkuji všem, kdo mne podporovali při studiu, především své rodině.

Anotace

Nixová, Kateřina. *Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích a jejich dílo*. Hradec Králové:

Pedagogická fakulta, 2022. 55 s. Bakalářská závěrečná práce.

Cílem bakalářské práce je v prvé řadě představit dílo Salesiánů Dona Bosca v Pardubicích, především jejich doprovázení mladých lidí z ústavních zařízení a náhradní rodinné péče. Zároveň chce bakalářská práce poukázat na skutečnost, že Boscův preventivní výchovný systém a práce s mladými lidmi na okraji společnosti jsou stejně aktuální a potřebné, jako tomu bylo v době, kdy Don Bosco založil salesiánskou kongregaci.

Úvodní kapitola bakalářské práce se zaměřuje na představení Společnosti sv. Františka Saleského (Salesiánů Dona Bosca), jejich zakladatele sv. Jana Bosca a další větve salesiánské rodiny. V dalších kapitolách pak bakalářská práce mapuje historii a dílo Salesiánů Dona Bosca v Pardubicích se zřetelem na preventivní výchovný systém a jeho uplatnění při práci s mladými lidmi žijícími převážně v ústavních zařízeních, náhradní rodinné péči či nefunkčních rodinách. V závěru se práce zabývá ojedinělým projektem s názvem Do života, v němž Salesiáni Dona Bosca a další odborní pracovníci z řad laiků doprovázejí mladé lidi na jejich cestě životem a poskytují jim oporu při zvládnání běžných životních situací.

Klíčová slova: Salesiáni Dona Bosca, SKM Don Bosco z.s., doprovázení mladých lidí, preventivní výchovný systém.

Annotation

NIXOVÁ, Kateřina. *Salesians of Don Bosco in Pardubice and their work*. Hradec Králové: Faculty of Education. University of Hradec Králové, 2022. 55 pp. Bachelor Degree Thesis.

The objective of this bachelor's thesis is, above all, to introduce the work of the Salesians of Don Bosco in Pardubice, mainly their project of accompanying young people from institutional and foster care. Meanwhile, the thesis also highlights the fact that Bosco's preventive system of education and work with young people on the margins of society are equally up-to-date and needed as they were at the time when Don Bosco founded the Salesian congregation.

The aim of the opening chapter of this bachelor's thesis is to introduce the Society of Saint Francis de Sales (the Salesians of Don Bosco), their founder St. John Bosco and other branches of the Salesian family. The following chapters provide an outline of the history and work of the Salesians of Don Bosco in Pardubice with special regard to the preventive system of education and its use in working with young people living in institutional care, foster care, or dysfunctional families. The final part of the paper deals with a unique project called "Into Life", in which the Salesians of Don Bosco and other lay professionals accompany young people on their journeys through life, providing support to them in common everyday situations.

Keywords: Salesians of Don Bosco, SKM Centrum Don Bosco z.s., accompanying young people, the preventive education system.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Obsah

Úvod.....	8
1. SPOLEČNOST SVATÉHO FRANTIŠKA SALESKÉHO – SALESIÁNI DONA BOSCA	10
1.1. Jan Bosco – cesta ke kněžství	10
1.2. Život pro mladé	11
1.3. Vznik Společenství sv. Františka Saleského a jeho šíření po světě.....	12
1.4. Salesiáni Dona Bosca a jejich rodina	14
1.4.1. Salesiáni Dona Bosca (SDB).....	15
1.4.2. Dcery Panny Marie Pomocnice (FMA) – salesiánky	16
1.4.3. Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC).....	17
2. SALESIÁNSKÉ DÍLO V PARDUBICÍCH.....	18
2.1. Příchod Salesiánů Dona Bosca do Čech.....	18
2.2. Počátky pardubického salesiánského díla.....	20
2.3. Činnost pardubických Salesiánů Dona Bosca v současnosti	21
2.3.1. Salesiánský klub mládeže Pardubice (SKM Pardubice)	22
2.4. Preventivní výchovný systém jako výchovný styl Dona Bosca	26
2.4.1. Základní prvky preventivního systému, dodržování řádu a další rysy salesiánské pedagogiky	27
2.4.2. Principy vedoucí k dodržování řádu a formy trestů	28
2.4.3. Další rysy salesiánské pedagogiky	30
3. SALESIÁNSKÝ KLUB MLÁDEŽE CENTRUM DON BOSCO, z. s.	33
3.1. Historie SKM Na cestě do života – SKM Centrum Don Bosco.....	33
3.2. Sociální služby SKM Centrum Don Bosco a jejich adresáti	35
3.2.1. Sociální rehabilitace – doprovázení	36
3.2.2. Dny pro dětské domovy	38
3.2.3. Kurzy přípravy na život.....	38
3.2.4. Na vlastních nohou	40
3.2.5. Zelená linka a vzdálené kontakty	41
3.3. Smysl služby a programů SKM Centrum Don Bosco a hodnocení klientů	42
Závěr.....	49
Seznam zkratk	52
Seznam literatury:	53
Přílohy:	56

Úvod

Dílo pardubických Salesiánů Dona Bosca nebylo pro účely této bakalářské práce vybráno náhodně. V pardubické komunitě salesiánů vznikl před více než 15 lety zcela ojedinělý projekt s názvem Na cestě do života (nyní Do života), jehož posláním bylo, a doposud je, doprovázet mladé lidi z ústavní výchovy a náhradní rodinné péče na jejich cestě životem poté, co opustí dětský domov, výchovný ústav nebo se osamostatní od náhradní rodiny. O salesiánech, salesiánských principech a salesiánské pedagogice bylo napsáno velké množství závěrečných prací, avšak žádná z nich se nevěnovala pardubickým salesiánům a jejich práci s ohroženou mládeží.

Tato práce si klade za cíl uceleně představit dílo Salesiánů Dona Bosca v Pardubicích, jejich práci s mládeží v Salesiánském klubu mládeže Pardubice (SKM Pardubice) a především programy, které pro mladé lidi vyrůstající mimo rodinu nabízí SKM Centrum Don Bosco. Stěžejním programem SKM Centrum Don Bosco je sociální služba doprovázení, která pomáhá mladým lidem zorientovat se v běžném životě. Za pomoci pracovníků Centra Don Bosco mladí lidé řeší např. vyřizování dokladů, dávek, hledají si zaměstnání, bydlení apod. Dalším programem, jež SKM Centrum Don Bosco realizuje, jsou Dny pro dětské domovy, které slouží k navázání kontaktů nejen mezi mladými lidmi navzájem, ale také mezi pracovníky a klienty, aby se lépe poznali. V programu Na vlastních nohou pak klienti mohou sdílet svoje starosti i radosti, obrátit se na pracovníky Centra Don Bosco v situacích, ve kterých si neví rady či potřebují pomoc. Celý projekt Do života je specifický tím, že je založen na vzájemné důvěře mezi mladými lidmi a pracovníky Centra Don Bosco. Tuto důvěru pracovníci budují nejen při setkání v rámci Dnů pro dětské domovy, ale i v programu Kurzy pro život nebo při rozhovorech na Zelené lince. O tom, že se to daří, svědčí zpětné vazby od klientů, které jsou uvedeny v závěru práce.

Pro lepší pochopení smyslu práce s ohroženou mládeží se úvodní kapitola bakalářské práce zaměřuje na představení Společnosti sv. Františka Saleského (Salesiánů Dona Bosca), jejich zakladatele sv. Jana Bosca a salesiánské rodiny. V následující kapitole je pak zmapována historie a dílo Salesiánů Dona Bosca v Pardubicích se zřetelem na preventivní výchovný systém a jeho uplatnění při práci s mladými lidmi žijícími převážně v ústavních zařízeních, náhradní rodinné péči či nefunkčních rodinách.

O tom, jak konkrétně pracují pardubičtí salesiáni, co nabízí ve svých Salesiánských klubech mládeže, jak funguje projekt Do života, v němž Salesiáni Dona Bosca a další odborní pracovníci z řad laiků doprovázejí mladé lidi na jejich cestě životem a poskytují jim oporu při zvládnání běžných životních situací, pojednává poslední kapitola.

I v dnešní době mezi námi žijí mladí lidé, kteří potřebují pomoc, pochopení a přátelství, kteří touží po ocenění, bezpodmínečném přijetí tak jako mladí lidé v době Dona Bosca. Bakalářská práce se zároveň pokusí obhájit tezi o tom, že Boscův preventivní výchovný systém a práce s mladými lidmi na okraji společnosti jsou stejně aktuální a potřebné, jako tomu bylo v době, kdy Don Bosco založil salesiánskou kongregaci.

V bakalářské práci byla použita dostupná literatura vztahující se k danému tématu, především díla, ze kterých lze čerpat informace o životě zakladatele Salesiánů Dona Bosca, např. knihy autorů Teresia Bosca, Roberta Schiélého *Don Bosko* či publikace Jana Bosca *Můj život pro mladé: Vzpomínky zakladatele Salesiánů Dona Bosca*, dále pak publikace pojednávající o výchovně-preventivním systému, např. *Výchova v salesiánském stylu* autora Michala Kapláňka SDB či Ludvíka Dřímala *Preventivní systém Dona Bosca*.

Informace o historii Salesiánů Dona Bosca v Čechách a na Moravě byly čerpány z díla Marie Rút Křížkové *Knihy víry, naděje a lásky; 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě* a dále z publikace Oldřicha Meda *Český Don Bosco: Životopis P. Ignáce Stuchlého*. Minulost salesiánského díla v Pardubicích mapují staré Salesiánské věstníky z roku 1940-1941, současné dílo a působnost Salesiánů Dona Bosca je přístupné na webových stránkách www.sdb.cz. Další informace související s tématem bakalářské práce byly získány v rozhovorech se Salesiány Dona Bosca v Pardubicích, sestrami FMA v Hradci Králové, salesiány spolupracovníky společenství Hradecko a v neposlední řadě s pracovníky SKM Centrum Don Bosco, z.s.

1. SPOLEČNOST SVATÉHO FRANTIŠKA SALESKÉHO – SALESIÁNI DONA BOSCA

„Da mihi animas, cetera tolle“ Don Bosco

Kdo byl Jan Bosco? Z jakých poměrů pocházel? Kým a čím byl formován? Co ho vedlo k založení Společnosti svatého Františka Saleského (později Kongregace Salesiánů Dona Bosca)? Komu zasvětil Jan Bosco svůj život? Jak se dílo Dona Bosca šířilo dál ve světě? Kdo tvoří salesiánskou rodinu? V jakých oblastech působí salesiáni a salesiánky v dnešní době? Na tyto otázky odpoví první kapitola bakalářské práce.

1.1. Jan Bosco – cesta ke kněžství

Giovanni (česky Jan) Melchiorre Bosco se narodil 16. 8. 1815 v Becchi (dnes Castelnuovo Don Bosco) do prosté rolnické rodiny. Jan měl dva bratry, nevlastního Antonína a vlastního Josefa. Otec zemřel, když byly Janovi pouhé 2 roky. Jan byl od útlého dětství velmi dobře formován ze strany své matky Markéty, která vynikala svým křesťanským příkladem a zbožností. Při výchově svých synů Markéta používala zároveň laskavosti i důslednosti, dokázala své syny vést k vytyčenému cíli. Stejný přístup pak aplikoval Jan na jemu svěřené mladé chlapce. Matka Markéta Jana odmalička vedla k modlitbě a k mariánské úctě.¹ Všechny tyto vštěpované hodnoty pak dál Jan předával a vyžadoval u svých chlapců.

V období školní docházky se u Jana vyskytly první mystické sny. V tom prvním, nejznámějším, měl Jan sen, ve kterém mu do bílého pláště zahalený muž, jehož obličej oslnivě zářil, a s ním stejně oděná žena sdělili, že náplní jeho života bude výchova, evangelizace a doprovázení druhých chlapců. K realizaci tohoto úkolu bylo zapotřebí oslovit a zaujmout vrstevníky. Z těchto důvodů se Jan naučil různá akrobatická čísla a pořádal pro kamarády i ostatní chlapce představení. Při každém takovém představení nejprve vyzval přítomné ke společné modlitbě, zpívání písní a poté jim převyprávěl kázání, které slyšel na mši.² Během studií kolem sebe Jan vytvořil skupinu chlapců, kterou nazval Veselá společnost. Jednalo se o společenství chlapců zhruba stejného věku a smýšlení, se kterými se modlil a rozmlouval o víře.

¹ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2.vyd. Praha: Portál, 1993, s. 29.

² Srov. BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: Vzpomínky zakladatele Salesiánů*. Praha: Portál, 2007, s. 17.

Přátelství mezi vrstevníky Jan upevňoval také díky pomoci se školními povinnostmi a vytvářením společenství, ve kterém panoval přátelský duch, modlitba, společné slavení mše svaté, častá zpověď a láska k Bohu.³ V říjnu roku 1835 nastoupil Jan Bosco do kněžského semináře.⁴ Do roku 1837 studoval filozofii a poté zahájil studium teologie. Dne 29. 3. 1840 byl Jan Bosco vysvěcen na jáhna a o rok později dne 5. 6. 1841 přijal kněžské svěcení.⁵

1.2. Život pro mladé

Po vysvěcení žil Don Bosco několik let v kněžském konviktu, kde se pod vedením svého zpovědníka Dona Caffassa připravoval na apoštolát. Součástí pobytu v konviktu byla pastorece mezi nemocnými a vězni. Mezi vězňenými byla spousta mladých chlapců, kteří se nacházeli nejen v materiální bídě, ale především v bídě morální. Jan Bosco velmi brzy rozpoznal, že práce s mladými lidmi na okraji společnosti je jeho cestou. Rozhodl se, že svůj život zasvětit mladým lidem a povede je životem tak, aby předcházel trestné činnosti a zabezpečil jim lepší život. *“Pohled na tyto deseti až osmnáctileté mladé lidi, všechny zdravé, silné a čilé, ale rozežírané různým hmyzem, byl pro mě hrůznou podívanou.”*⁶

Tato drsná zkušenost z vězení vedla Dona Bosca k přesvědčení, že je těmto mladým chlapcům potřeba zajistit především domov, vzdělání a práci, která jim umožní žít lepší život a vyhýbat se trestné činnosti. Dobře si uvědomoval, že tito chlapci potřebují pocítit přijetí, rodinnou atmosféru a lásku. Zastával názor, že pokud by ve svém životě potkali správné přátele, kteří by je přivedli k Bohu a životu s ním, nemuseli by být ve vězení.⁷ Zde je možné nalézt paralelu s posláním a cíli neziskové organizace SKM Centrum Don Bosco, která myšlenky Dona Bosca realizuje v současnosti.

K dalšímu působení mezi mladými a k založení Společnosti sv. Františka Saleského (do roku 1946 název pro Salesiány Dona Bosca) vedlo Dona Bosca setkání se sirotkem Bartolomějem Garellim v sakristii kostela. Stalo se tak 8. 12. 1841, od tohoto data se začíná psát velká kapitola Boscova života.⁸

³ Srov. BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 26.

⁴ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2. vyd. Praha: Portál, 1993, s. 76.

⁵ Tamtéž, s. 94.

⁶ Viz BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2. vyd. Praha: Portál, 1993, s. 21.

⁷ Srov. BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 113.

⁸ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2. vyd. Praha: Portál, 1993, s. 106.

Bartoloměj v následujících dnech přivedl další chlapce, kterým se Don Bosco věnoval. Hrál s nimi hry, učil je náboženství a vedl je k řádnému životu. Později pak pro ně zajišťoval domov, vzdělání i práci. Z počátku se scházel s chlapci v kapli zasvěcené sv. Františku Saleskému. Tato setkání nazýval oratoří. Don Bosco nebyl průkopníkem oratoří, jak se mnoho lidí mylně domnívá. Tuto formu setkávání, společného modlení, četby Písma a zpěvu zavedl v 16. století sv. Filip Neri, který chtěl takto trávit čas s mladými lidmi, sdílet s nimi jejich život a tvořit společenství.⁹ Tento styl oslovoval nejen Dona Bosca, ale i sv. Františka Saleského, podle kterého pak vznikající společenství chlapců dostalo původní název. První oratoř byla otevřena roku 1846 ve Valdoccu (v dnešní době část Turína).

1.3. Vznik Společenství sv. Františka Saleského a jeho šíření po světě

Ke změně životního stylu a smýšlení nestačí pouze organizovaná zábava, ale je nutné i zajištění základních potřeb, jako jsou stravování a ubytování, ale také vzdělávání nejen ve víře, ale také v řemeslu. Z těchto důvodů Don Bosco vytvořil v oratoři prostor pro výuku náboženství i řemesla (v oratoři založil tiskárnu). Don Bosco měl dar velmi dobře odhadnout možnosti každého z chlapců, uměl je povzbudit i pokárat a zároveň dokázal zůstat v kontaktu s nimi, při hře i při práci. Tímto stylem práce s nimi si získával jejich srdce a také si vychovával svoje pomocníky. Jeho svěřenci dobře věděli, že mohou za Donem Boscem přijít v kteroukoliv hodinu a on tam bude pro ně. Již dávno se rozhodl žít jejich život a zcela jim odevzdat ten svůj.¹⁰

V roce 1846 se do nově vznikající oratoře nastěhovala i matka Markéta, která pomáhala s chodem oratoře. Markéta se starala o domácnost a zároveň se věnovala chlapcům. Díky její přítomnosti a péči mohli chlapci zažívat společenství a rodinnou atmosféru.¹¹ Vzhledem k tomu, že bezprizorních chlapců stále přibývalo, bylo nutné zajistit další pomocníky. Don Bosco je hledal mezi nejzdatnějšími chlapci, kteří už nějaký čas navštěvovali oratoř a byli ochotni a schopni mu v jeho díle pomáhat.

Do práce s mládeží se zapojili i někteří kněží a laici. Oratoř velmi rychle rostla a byla pro mladé „*otevřeným domovem, farností zprostředkující evangelium, školou připravující na život a hřištěm, kde se potkávali přátelé a dobře se bavili.*“¹²

⁹ Srov. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu: O umění vést mladé lidi ke smyslu života*. Praha: Paulínky, 2019, s. 93.

¹⁰ Srov. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohem*. Bratislava: Vydavatelství Don Bosco, 1997, s. 128.

¹¹ Srov. BOSCO, Teresio. *Maminka Markéta*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2006, s. 116.

¹² *Stanovy a všeobecná pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*. Řím: 8.12.1984, čl. 40.

Po smrti matky Markéty v roce 1856 si Don Bosco uvědomil, že stále se rozrůstajícímu dílu je nutné dát systém a řád. Zároveň si byl vědom toho, že potřebuje kolem sebe lidi, kteří budou schopni zajistit chod oratoře a budou pokračovat v jeho díle. Tato skutečnost ho vedla k rozhodnutí založit náboženskou společnost z dobrovolníků žijících v oratoři, kteří se zavážou být připraveni k výchově a pomoci chudé a bezprizorní mládeži z řad chlapců. Na počátku se rozhodlo pro tento styl života 17 chlapců.¹³

Podporu k založení kongregace měl Don Bosco především ve svém zpovědníkovi Donu Cafassovi, který mu v jeho práci s mládeží pomáhal. Měl k Boscovým chlapcům dobrý vztah, protože sám pracoval s mladými lidmi, kteří si odpykávali trest ve věznicích.¹⁴ Stanovy Společnosti sv. Františka Saleského byly Donem Boscem vytvořeny v roce 1857. Název společnosti byl zvolen z úcty ke svatému Františku Saleskému, kterého Don Bosco velmi obdivoval pro jeho vztah a lásku k druhým lidem, i kvůli jeho trpělivosti a laskavosti.¹⁵ Mezi první spolupracovníky Dona Bosca patřil, později blahoslavený, Michal Rua, se kterým Don Bosco navštívil v roce 1858 papeže Pia IX., od kterého se mu dostalo svolení založit kongregaci, a dále pak Rocchietti, Artiglia, Cagliari.¹⁶

K založení Společnosti sv. Františka Saleského došlo 19.12.1859, do čela nové kongregace byl zvolen Don Bosco. Kongregaci řídila rada složená z rektora, kterým byl Don Bosco, z prefekta Angela Savia, duchovního správce Michala Ruy a 3 dalších rádců – kleriků Jana Cagliariera, Jana Bonettiho, Karla Ghivarella.¹⁷ Kongregace byla římsko-katolickou církví oficiálně uznána až v roce 1874, kdy papež Pius IX. schválil její stanovy.¹⁸ V období založení měla Kongregace svatého Františka Saleského odhadem 400 členů. Salesiánské dílo se díky misiím začalo šířit z Itálie po celém světě. První misie se uskutečnily na území Francie, Španělska a Anglie. Další misijní cesty vedly do Patagonie, Uruguaye, Brazílie, Chile a Ekvádoru.¹⁹ Kongregace měla v roce 1888 celkem 57 středisek, ve kterých působilo 774 profesorů a 267 noviců.²⁰

¹³ Srov. SCHIELÉ, Robert. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999, s. 34-35.

¹⁴ Srov. ŠTĚCHOVÁ, Marie. *Život světcův*. Praha: A. Neubert, 1937, s. 86-89.

¹⁵ Srov. ALBERTI, P. *Světce Don Bosco*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějska, 1999, s. 145.

¹⁶ Srov. SCHIELÉ, Robert. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999, s. 33.

¹⁷ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 2. vyd. Praha: Portál, 1993, s. 254.

¹⁸ Srov. SCHIELÉ, Robert. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999, s. 34-35.

¹⁹ Srov. SCHIELÉ, Robert. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999, s. 67.

²⁰ Tamtéž, s. 94-95.

Jan Bosco zemřel 31. 1. 1888, za blahoslaveného byl prohlášen 2. 6. 1929 a svatořečen byl 1. 4. 1934.²¹ Na jeho místo byl zvolen Michal Rua SDB. Dílo Dona Bosca se i po jeho smrti šířilo dál. Ve 40. letech 20. století existovalo v Evropě 379 salesiánských ústavů, v Americe bylo celkem 248 ústavů, v oblasti Asie fungovalo 75 ústavů, na území Afriky 27 ústavů a v Austrálii byl v provozu pouze 1 ústav. Po celém světě v té době existovalo celkem 730 salesiánských ústavů.²²

1.4. Salesiáni Dona Bosca a jejich rodina

Salesiánská rodina je společenství řeholníků i laiků uvnitř římsko-katolické církve, které se snaží o život v duchu salesiánské spirituality. Některé větve salesiánské rodiny založil sám Don Bosco konkrétně Salesiány Dona Bosca (SDB), Dcery Panny Marie Pomocnice (FMA) a Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC), jiné založili obdivovatelé nebo bývalí žáci Dona Bosca.

Salesiánskou rodinu u nás tvoří:

- Salesiáni Dona Bosca (SDB)
- Dcery Panny Marie Pomocnice (FMA)
- Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC)
- Salesiánské hnutí mládeže (SHM)
- Volontarie Dona Bosca (VDB)
- Sdružení bývalých žáků Dona Bosca – u nás Staré páky
- Bývalé žákyně FMA
- Volontéři s Donem Boscem (CDB)²³

²¹ Srov. Zakladatel Jan Bosco. In: *Salesiáni Dona Bosca*. [Online]. [Cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/kdo-jsme/zakladatel-jan-bosco/>.

²² Srov. ALBERTI, P. Světec Don Bosko. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999, s. 143.

²³ Srov. Kdo jsme. In: *Dcery Panny Marie Pomocnice*. [Online]. [Cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.fma.cz/spiritualita/salesianska-rodina>.

1.4.1. Salesiáni Dona Bosca (SDB)

Ve znaku salesiánské kongregace je znázorněna zářící hvězda, uprostřed kotva a srdce v plameni. Tyto symboly vyjadřují teologické ctnosti (víru, naději, lásku). Postava sv. Františka Saleského odkazuje na patrona řádu, v dolní části znaku je les (it. *bosco*, *boschetto*), který připomíná zakladatele společenství Dona Bosca. Vysoké hory představují dokonalost, ke které mají salesiáni směřovat. V dolní části znaku je znázorněno heslo salesiánů DAMIHI ANIMAS CAETERA TOLLE, což salesiáni překládají jako DEJ MI DUŠE, OSTATNÍ SI VEZMI.²⁴

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, tuto větev založil sám Don Bosco. První, kdo složil sliby do rukou představeného, byl později blahoslavený Michal Rua. Mezi nejznámější salesiány (žáky) bezesporu patří sv. Dominik Savio, bl. Michal Rua, bl. Filip Rinaldi. U nás především Ignác Stuchlý, Oldřich Med, kardinál Štěpán Trochta a další. Salesiánskou komunitu tvoří salesiánští kněží a salesiánští laici – koadjunktory.

Salesiáni Dona Bosca se věnují především výchově mládeže. Za tímto účelem zřizují Salesiánská střediska mládeže (SaSM) a Salesiánské kluby mládeže (SKM), ve kterých učí mladé lidi trávit smysluplně volný čas, pořádají jednodenní i vícedenní akce, letní tábory zvané chaloupky, přednášky, koncerty apod. V každém středisku mládeže funguje oratoř. Dnešní řečí by se dalo říci, že se jedná o nízkoprahový klub, ve kterém mají mladí lidé prostor pro hru, komunikaci, sdílení, osobní rozhovory s animátory, a to vše v bezpečném prostředí. V oratoři, na rozdíl od kroužků, není volný čas nijak organizovaný.

Mezi další oblasti jejich působení patří provoz internátů, učňovských a středních škol (Kroměříž, Prostějov). Jsou též zřizovateli Vyšší odborné sociálně-pedagogické a teologické školy JABOK. Salesiáni vyučují na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a také na Palackého univerzitě v Olomouci. V neposlední řadě jsou náplní jejich apoštolátu misie, provozování televize NOE a nakladatelství Portál.

Salesiáni Dona Bosca žijí ve 13 komunitách po celé České republice. Salesiánská střediska / salesiánské kluby fungují v 9 městech. Salesiánská provincie Praha čítala v roce 2020 celkem 121 salesiánů, z toho 113 v Česku a 8 v Bulharsku.

²⁴ Informace o významu znaku salesiánské kongregace poskytl Mgr. Václav Čunek SDB. Heslo kongregace Don Bosco převzal z Bible, konkrétně z Genesis 14,21: „*Dixit autem rex Sodomorum ad Abram da mihi animas cetera tolle tibi.*” Překlad: *Pak řekl Abramovi král Sodomy: „Dej mi lidi a jmění si nech!” viz Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. 2. vyd. Praha: Zvon, 1991, s. 32. Znak viz příloha č. 13.*

Kongregaci řídí hlavní představený, kterým je od roku 2014 španělský katolický kněz Ángel Fernández Artime, jeho poradním orgánem je rada. Každou provincii pak spravuje provinciál, kterým je v České republice od roku 2020 Mgr. ThLic. Martin Hobza SDB.

1.4.2. Dcery Panny Marie Pomocnice (FMA) – salesiánky

Spoluzakladatelkou Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice byla Marie Dominika Mazzarello, která se narodila 9. 5. 1837 v Mornese jako nejstarší dítě. V roce 1864 došlo v Mornese k setkání Dona Bosca s Marií Dominikou a bylo patrné, že se oba shodují v přístupu k výchově mladých lidí. Po důkladném zvážení a duchovní přípravě Marie Dominiky a dalších dívek došlo 5. 8. 1872 ke složení prvních slibů do rukou Dona Bosca a k založení nové Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice. První představenou byla zvolena sr. Marie Dominika Mazzarello.

Dílo salesiánek bylo brzy známé po celé Itálii. Salesiánky se, stejně jako salesiáni, vydávaly na misie a tím se jejich dílo šířilo do dalších míst mimo Itálii. Ještě za života Marie Dominiky se kongregace rozšířila do Francie, Argentiny a Uruguaye.²⁵ Dne 14. 5. 1881 Marie Dominika zemřela a na její místo byla zvolena sr. Marie Dagher. Marie Dominika Mazzarello byla svatořečena v roce 1951.

V naší zemi se rodilo dílo Dcer Panny Marie Pomocnice velice těžce, neboť nebyl nikdo, kdo by se věnoval formaci sester. Ty dívky, které se rozhodly nečekat, odjely na formaci do Itálie. Prvními českými salesiánkami v zahraničí se staly sestra Anežka Holíbková (1908-1990), misionářka v Brazílii, a sestra Františka Janáková (1917-2007) misionářka na Kubě a v Dominikánské republice. Formací prvních sester FMA u nás byl nakonec pověřen P. Ladislav Vik SDB. Dne 6. 12. 1980 složily v tehdejší Československu tajně první sliby tři salesiánky – sestra Marie Hušková FMA, sestra Jana Tauchmanová FMA a sestra Marie (Nika) Zimová FMA. Tím vzniklo dílo Dcer Panny Marie Pomocnice u nás.²⁶ Za komunismu bylo působení sester salesiánek v režimu utajení. Sestry vyučovaly náboženství po domácnostech, oficiálně měly civilní zaměstnání, nežily v klasických komunitách.

Zlom nastal až po sametové revoluci v roce 1989. V roce 1990 se rozběhl život v komunitách v Praze-Karlíně, Praze-Kobylisích, Brně a Hradci Králové. O rok později v lednu 1991 sestry začaly působit v Brně ve Stanici. Ve školním roce 1993/94 založily salesiánky

²⁵ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2. vyd. Praha: Portál, 1993, s. 298-310.

²⁶ Sestry Marie Hušková a Marie Zimová v současné době žijí v komunitě FMA v Hradci Králové, sestra Jana Tauchmanová v komunitě sester FMA v Brně. Informace byly získány rozhovorem se sr. Marií Zimovou FMA.

v Praze dvouletou dívčí školu, v témže roce vznikla v Praze i církevní mateřská škola Laura a v Hradci Králové-Kuklenách byl otevřen internát pro dívky. V roce 1996 sestry salesiánky založily v Plzni komunitu a středisko volného času pro děti a mládež. Další středisko bylo na žádost biskupa Lobkovicze vybudováno o rok později v Ostravě-Zábřehu. Celkem žije v komunitách v ČR 28 sester v 5 komunitách, 1 sestra inspektorka, která nepatří do žádné komunity, ale žije v Praze-Kobylisích, a 5 sester, které žijí z různých důvodů mimo komunitu. V litevských komunitách v Kaišiadorysu a Kaunasu žije 7 sester.²⁷

1.4.3. Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC)

V roce 1876 založil Don Bosco jako třetí větev salesiánské rodiny Sdružení salesiánů spolupracovníků. Salesiáni spolupracovníci jsou sdružením věřících lidí, které oslovuje spiritualita Dona Bosca a chtějí se v církvi i mimo ni, věnovat dětem a mladým lidem, zvláště těm, kteří jsou znevýhodněni nebo odsunuti na okraj společnosti. Salesiáni spolupracovníci žijí buď v manželství, nebo jako jednotlivci (salesiány spolupracovnice se mohou stát i kněží). Ve světě je zhruba 35 000 salesiánů spolupracovníků, v ČR působí 677 spolupracovníků, na sliby se v současné době připravuje 24 aspirantů.²⁸

Každé společenství řídí místní rada složená z koordinátora, sekretáře, hospodáře a delegáta SDB nebo FMA. Místní rada se volí vždy jednou za 3 roky, v jedné funkci může být spolupracovník dvě funkční období, poté již nesmí být do stejné funkce volen. Sdružení salesiánů spolupracovníků na celostátní úrovni řídí provinciální rada složená z koordinátora, sekretáře, hospodáře, delegáta SDB, delegátky FMA a radních zodpovědných za formaci, apoštolát, SHM, salesiánský zpravodaj, spolupráci a komunikaci uvnitř salesiánské rodiny, webové stránky a správu salesiánských objektů.

Cílem této kapitoly bylo představit osobnost Jana Bosca, poukázat na to, kým a čím byl formován, komu byl zasvěcen jeho život, jak se jeho dílo šířilo do celého světa. Také šlo o poznání dalších větví salesiánské rodiny. Snahou bylo nalézt odpovědi na otázky položené v úvodu kapitoly.

²⁷ Srov. Kde jsme. In: *Dcery Panny Marie Pomocnice*. [Online]. [Cit. 2022-06-24].

Dostupné z: <https://www.fma.cz/komunity/>.

²⁸ Informace poskytl hlavní koordinátor salesiánů spolupracovníků RNDr. Jan Macoun, Ph.D.

2. SALESIÁNSKÉ DÍLO V PARDUBICÍCH

Druhá kapitola bakalářské práce ve stručnosti nastíní nejen příchod Salesiánů Dona Bosca do naší vlasti a historický vývoj salesiánského díla v Pardubicích, ale představí i současné aktivity pardubických salesiánů, především v Salesiánském klubu mládeže Pardubice. Poslední část této kapitoly bude věnována preventivnímu systému a jeho uplatnění při práci s mladými lidmi.

2.1. Příchod Salesiánů Dona Bosca do Čech

Salesiánské dílo u nás je zcela jednoznačně spjato se salesiánem Ignácem Stuchlým, zvaným Staříček. Ignác Stuchlý se narodil 14. 12. 1869 v Horním Slezsku (tehdejším Prusku). Od mládí toužil po tom stát se knězem. Ve 22 letech odešel nejprve do Olomouce k dominikánům, po zániku řádu hledal své povolání u redemptoristů a následně u jezuitů. K salesiánům ho nakonec nasměroval jeho duchovní vůdce Josef Klváč.²⁹

Do formace k salesiánům byl přijat v roce 1894, místem jeho prvního pobytu se stal Turín, kolébka salesiánského díla. Ignác Stuchlý byl formován lidmi, kteří byli spolupracovníky Dona Bosca (Don Bosco zemřel v roce 1888) a mnoho mu o něm vyprávěli. Po složení slibů byl hlavním představeným Michalem Ruou poslán na hranice mezi Itálií a Slovinskem. Na tomto místě také Ignác Stuchlý přijal 3. 11. 1901 kněžské svěcení. Dalším jeho působištěm se na dlouhou dobu stala Lublaň, kam byl v roce 1910 poslán svým představeným. Počátkem roku 1925 se Ignác Stuchlý vrátil do Itálie, konkrétně do Perosy Argentiny, kde dostal na starost formaci 25 chlapců z Čech (byl mezi nimi i pozdější kardinál Štěpán Trochta). S těmi, kdo prošli prvotní formací, přišel 28. 9. 1927 Ignác Stuchlý do prvního salesiánského domu ve Fryštáku (ve Fryštáku oratoř nebyla). Tím bylo započato salesiánské dílo u nás.³⁰

Po Fryštáku byly otevřeny další salesiánské domy včetně oratoří, např. v roce 1934 v Ostravě, kam v prvním roce fungování zavítalo denně 300 chlapců z celé Ostravy, Praze-Kobylisích, Brně-Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Příbyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy atd.³¹ Samostatná československá provincie byla zřízena v roce 1935.

²⁹ Srov. MED, Oldřich. *Český Don Bosko. Životopis P. Ignáce Stuchlého*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992, s. 16.

³⁰ Tamtéž, s. 70.

³¹ Srov. KRÍŽKOVÁ, Marie Růt. *Knihy, víry, naděje a lásky*. Praha: Portál, 1996, s. 42-43.

Během 2. světové války došlo vlivem zatýkání a věznění salesiánů k určitému útlumu dříve rychle se rozvíjejícího salesiánského díla. Přesto se spiritualita Dona Bosca zcela nevytratila a i po nástupu komunismu a s ním spojených zákazů, působilo v 50. letech v Čechách zhruba 260 salesiánů. Po roce 1948, kdy komunistický režim tvrdě potlačil a ukončil činnost mnoha řádů, se přesunula salesiánská činnost do ilegality. Vyučování náboženství se odehrávalo po bytech, stejně jako formace nových salesiánů. Docházelo také k tajnému svěcení kněží (mnoho z nich vysvětil pozdější kardinál Štěpán Trochta).

Práce s mladými lidmi se uskutečňovala od roku 1969 v podobě prázdninových setkání, tzv. chaloupek. Těch se účastnili chlapci v menších skupinách z důvodu lepšího krytí před státní bezpečností. Od roku 1974 měl chaloupky na starosti pozdější biskup Karel Herbst SDB. Zpočátku také chaloupky sám vedl, ale vzhledem k narůstajícímu počtu chlapců, kteří měli zájem o chaloupky, a k rozšíření počtu pořádaných chaloupek, byl nucen tuto aktivitu omezit a na chaloupky jezdil již jen jako host, aby vedoucí i chlapce povzbudil.³²

Pro představu v roce 1980 bylo uspořádáno 14 chaloupek, v roce 1981 už jich bylo 18, po udání o pořádání chaloupky na jedné z far se tato činnost přesunula do objektů (chalup) dobrodinců nebo sympatizantů Salesiánů Dona Bosca. Ani po tomto incidentu nedošlo k omezení pobytů, v dalším roce stoupl počet chaloupek na 39.³³ Program byl vystavěn na základě salesiánských principů, nechyběla modlitba, práce, zpěv, hry, zábava a také formační slůvko na dobrou noc. Smyslem chaloupek bylo prohlubování víry, předávání salesiánské spirituality a možnost rozpoznání duchovního povolání.³⁴ Chaloupkové dílo přetrvalo do současnosti, kdy se prázdninové pobyty konají ve svobodné době, přesto však této prázdninové činnosti zůstal i nadále vžitý název chaloupky.

V roce 1989 došlo k postupnému navrácení majetku salesiánům a k plnému obnovení salesiánského díla. V roce 1993 salesiáni založili Vyšší odbornou sociálně-pedagogickou a teologickou školu Jabok,³⁵ začali provozovat nakladatelství Portál, zapojili se do výuky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a Palackého univerzitě v Olomouci a zároveň začali působit i v médiích – TV Noe.

³² Srov. VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 23.

³³ Tamtéž, s. 25.

³⁴ Tamtéž, s. 11.

³⁵ Název je odvozen od dvou významných pedagogů J. A. Komenského a Jana Bosca a také připomínkou zápasu Jáka s Hospodinem u potoka Jabok. V letošním roce Jabok slaví 30 let od svého založení.

2.2. Počátky pardubického salesiánského díla

Salesiánské dílo se velmi rychle šířilo po české zemi a obdivovatelé Dona Bosca v Pardubicích toužili po tom, aby salesiáni působili v jejich městě. Z těchto důvodů se obrátili na Ignáce Stuchlého (v té době působil jako inspektor provincie) a nabídli mu pozemky pro stavbu salesiánského domu. V roce 1938 se proto salesiáni zavázali k tomu, že pokud budou moci vystavět nový salesiánský dům na Skřivánku (část Pardubic), zbudují u něho i kostel. Vedením této stavby byl pověřen pozdější kardinál Štěpán Trochta SDB. Rok nato přebral zodpovědnost za stavbu P. Jan Vtípil SDB, pozdější ředitel salesiánského domu (dříve ústavu). K posvěcení základního kamene došlo 10. 12. 1939. Počátkem roku 1940 byla dokončena hrubá stavba severního křídla. O tom, jak se dílo vyvíjelo, informoval dobrodince Salesiánský věstník č. 40/1940.

„Po vysvěcení základního kamene 10. prosince 1939 začali jsme kopat základy, ale po třech týdnech práce překvapil nás sníh a tuhé mrazy a znemožnily delší práci na staveništi. My jsme však nelenili. Když jsme nemohli stavět chrám zděný, začali jsme stavět chrám duchovní v srdcích věřících a ten, chvála Pánu Bohu, týden od týdne utěšeně roste a kolem sv. Dona Bosca se seskupuje četná duchovní rodina zvaná „Zbožné sdružení salesiánských spolupracovníků a spolupracovnic“, kteří mají za úkol pomáhati modlitbami, radou a získáváním dobrodinců stavěti zděný chrám Páně a ústav sv. Dona Bosca, takže jejich celkový počet již činí 600.“³⁶

Dne 27. 5. 1942 (v den spáchání atentátu na říšského protektora Heydricha) byla posvěcena kaple sv. Václava. V souvislosti s událostí, která se toho dne stala, byl gestapem zatčen Štěpán Trochta SDB, což znamenalo i zdejší salesiány.

Práce na stavbě pokračovaly až do roku 1944, kdy objekt, kromě kaple, zabrala německá armáda a využívala ho pro pobyt německých dětí. Po válce přišel od hlavního představeného kongregace požadavek, aby v každé inspektorii (v současné době provincii) byl vyčleněn jeden salesiánský dům, ve kterém budou žít děti zasažené válkou (váleční sirotci). Ignác Stuchlý vybral pro tyto účely dům v Pardubicích. V letech 1945-1950 zde pobývalo zhruba 50 chlapců, kteří v době války přišli o rodiče.

³⁶ Srov. *Salesiánský věstník č. 40/1940*, s. 63. Informace byly získány ze zapůjčené prezentace pardubických salesiánů k 80. výročí založení jejich komunity a z rozhovoru s pardubickými salesiány.

V noci ze 13. 4. na 14. 4. 1950 zasáhla i pardubickou komunitu salesiánů komunistická akce K, při níž došlo k internaci řeholníků a řeholnic a k zabránění jejich objektů státní bezpečností a milicemi. Do pardubického salesiánského domu se přestěhovalo nejprve vojsko a později MNV. V roce 1959 bylo vydáno stavební povolení pro stavbu další budovy. Tato nová budova sloužila v letech 1962-1996 jako základní škola s rozšířenou výukou jazyků. Poslední část areálu byla dostavěna v roce 1983 v rámci akce Z.

Salesiáni zde obnovili svou činnost až v listopadu 1991, využívali však prozatím jen malou část domu. Podařilo se zčásti uvolnit prostor pro bydlení a otevřít bývalou kapli. Znovu byla pro veřejnost otevřena oratoř. Přístavbu salesiánského domu využívalo Ministerstvo vnitra ČR do roku 2000 jako archiv svazků StB.

V současné době byla většina domu prodána Křesťanské základní a mateřské škole Noe, jejímž zřizovatelem je Sbor církve bratrské v Pardubicích, zbytek domů prochází rozsáhlou rekonstrukcí. Kostel sv. Václava je nyní uzavřen, mše probíhají v prostorách multikulturního centra, které je součástí budovy a bylo v roce 2006 vybudováno v suterénu bývalé základní školy s rozšířenou výukou jazyků z evropských fondů. Komunita salesiánů čítá nyní 3 salesiány, kteří po dobu rekonstrukce žijí v blízkosti salesiánského domu v pronajatém bytě. Původní pardubickou salesiánskou komunitu tvořili salesiáni ze Sebranic a Litomyšle. Samostatná pardubická komunita vznikla v prosinci 1996.

2.3. Činnost pardubických Salesiánů Dona Bosca v současnosti

Logo nejen pardubických salesiánů znázorňuje 3 sloupy, na nichž je postaven preventivní systém Dona Bosca, tj. rozum, laskavost a náboženství. Nad sloupy je střecha připomínající šipku směřující vzhůru, ta symbolizuje směr, kterým se mají salesiáni spolu s jim svěřenými mladými lidmi ubírat. Uprostřed loga je možné nalézt vyšší postavu, která z každé strany objímá dvě menší postavy. Společně znázorňují přátelství mezi salesiány- vychovateli a dětmi (mládeží). Celý obrázek pak tvoří pomyslný domov, který symbolizuje rodinnou atmosféru (viz příloha č.15).

Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích, stejně jako jiní salesiáni v ČR, pracují s dětmi a mladými lidmi v duchu preventivního systému jejich zakladatele Dona Bosca (preventivnímu systému bude věnována samostatná kapitola této bakalářské práce). Do salesiánského díla v Pardubicích jsou kromě salesiánů zapojeni také laici z různých profesí – pedagogové, vychovatelé, terapeuti, sociální pracovníci a v neposlední řadě také dobrovolníci.

Pardubičtí salesiáni jsou v rámci projektu Do života (SKM Centrum Don Bosko) zapojeni do práce s mladými lidmi, kterým je nařízena ústavní výchova nebo jsou umístěni v náhradní rodinné péči. Zároveň se věnují v SKM Pardubice dětem a mladým lidem v oratoři i zájmových kroužcích a všem dalším lidem službou ve farnosti. Posláním zdejších salesiánů je věnovat se především mladým lidem, kteří nemají možnost vyrůstat v harmonickém rodinném prostředí.³⁷

2.3.1. Salesiánský klub mládeže Pardubice (SKM Pardubice)

Salesiánské dílo u nás má dvě nejrozšířenější formy. Jednou z nich jsou Salesiánská střediska mládeže (SaSM – DDM) a druhou Salesiánské kluby mládeže (SKM). Obě zařízení mají za cíl pracovat s dětmi a mládeží, vychovávat je v salesiánském duchu a nabízet jim smysluplně strávený volný čas. Rozdíl mezi nimi je v tom, že SaSM – DDM jsou zařazena do školské sítě MŠMT, kdežto SKM nikoliv.

V současné době funguje v ČR 7 Salesiánských středisek mládeže, a to v Ostravě, Teplicích, Havířově, Plzni, Brně-Lišni, Brně-Žabovřeskách a Českých Budějovicích. Salesiánských klubů mládeže je u nás 9, konkrétně ve Fryštáku, 2x v Pardubicích, Ostravě, Praze-Kobylicích, Sebranicích, Zlíně, Hroznové Lhotě a Rumburku. Zřizovatelem obou děl je Salesiánská provincie Praha, statutárním zástupcem střediska nebo klubu je ředitel, kterého jmenuje provinciál.³⁸

Salesiánský klub mládeže Pardubice je nestátní nezisková organizace, jež spolu s dalšími SKM patří do Ústředí salesiánských klubů mládeže. Zřizovatelem SKM jsou Salesiáni Dona Bosca. Posláním SKM Pardubice je výchova dětí a mladých lidí v duchu spirituality Dona Bosca. Cílovou skupinou jsou děti, mladí lidé, jejich rodiny a společenství lidí, které se utvořilo při kostele sv. Václava v Pardubicích. SKM Pardubice nabízí všem výše uvedeným skupinám programy a pořádá pro ně pobytové akce. Předsedou SKM Pardubice je v současné době koadjunkt Jiří Woclavek SDB. Salesiánský klub mládeže má své sídlo na Zborovském náměstí v Pardubicích, kde se nachází i komunita SDB a kostel sv. Václava. SKM Pardubice je otevřeno všem zájemcům, spolupracuje například s vikariátem Pardubice, kdy společně pořádají různé akce, např. duchovní cvičení, misijní aktivity, výlety, sportovní akce apod.

³⁷ Srov. www.salesianipardubice.cz.

³⁸ Srov. *Zpráva o stavu provincie sv. Jana Bosca*. Praha: Provinciální kapitula, 2010, s. 19-20.

V rámci SKM Pardubice je provozována oratoř, což je neřízená volnočasová aktivita salesiánů a jejich spolupracovníků (dobrovolníků). Jde o činnost, která nabízí dětem a mladým lidem možnost trávit svůj volný čas smysluplně, navazovat kamarádství, popovídat si, a to vše v salesiánském duchu. Významný český salesián P. Oldřich Med SDB charakterizoval oratoř jako „*volné shromáždění chlapců kolem Dona Bosca a jeho spolupracovníků. V tomto společenství nalézali chlapci slušnou zábavu i možnost naučit se křesťanství. Mladý člověk zde mohl nalézt příležitost k rozvoji svých schopností a možností stát se pro společnost užitečným.*“³⁹ Ten, kdo chce oratoř navštěvovat, musí se registrovat, být členem SKM Pardubice a zaplatit členský příspěvek 200 Kč za rok. Oratoř v Pardubicích je otevřena každý pátek od 13:00 do 17:30 hod.

Slovo oratoř má svůj původ v 6. stol., kdy toto slovo označovalo malé kostely bez křesťní kaple, které bývaly u katakomb. Jako první tento název použil v 16. stol. sv. Filip Neri, který tak nazval prostor, kde se scházel s mladými lidmi, protože pochopil, že největším nepřítelem mladých lidí je nuda. Proto náplní jeho oratoře bylo náboženské vyučování, diskuse, hudba, zpěv, hry, modlitba a náboženské pobožnosti. Program pro mladé byl koncipován tak, aby rozvíjel jejich cit, představivost a vůli^{40, 41}

Don Bosco tedy nebyl průkopníkem oratoří, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale nechal se inspirovat sv. Filipem Nerim. Jeho oratoř zprvu probíhala pouze o nedělích a svátcích, tzv. sváteční oratoř (ve všechny dny chlapci museli pracovat, většinou jako pomocníci na stavbě). Náplní oratoře byla výuka náboženství, příprava na svátosti, přijímání svátostí a samozřejmě čas určený pro zábavu. Od roku 1845 nabízel Don Bosco v oratoři večerní školu, ve které se vyučovalo čtení, psaní, zpěv apod. V dalších letech přibývalo k večerní škole i ubytování učňů a studentů a vzniklo prostředí, které v sobě zahrnovalo zároveň školu, domov, práci, kostel, hřiště a rodinnost.⁴² Boscova oratoř byla v mnohém odlišná od ostatních institucí, které měly za cíl výchovu a formování dětí a mladých lidí.

³⁹ Srov. MED, Oldřich. *Kniha víry*. Samizdat SDB, 1968, s. 73-74.

⁴⁰ Srov. BRAITO, Silvestr. *Svatý Filip Neri. Apoštol mládeže a reformátor Říma*. Brno: Brněnské tiskárny, 1948, s. 47-63.

⁴¹ Srov. TÜRKS, Paul. *Filip Neri. Nakažlivá radost*. 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 48-52.

⁴² Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl*. Teologické studie, 2004, roč. 5, č. 2, s. 45-54.

Hlavní rysy práce s mladými lidmi v jeho oratoři jsou popsány v dokumentu *Pastorale giovanile salesiana – quadro di riferimento fondamentale* (Salesiánská pastore mládeže – základní vztahový rámec). V oratoři Dona Bosca došlo k propojení výuky náboženství a účasti na životě svěřených chlapců, sdílení jejich životních příběhů, problémů a potřeb, rozšíření trávení volného času s chlapci z nedělního setkávání na setkávání v průběhu celého týdne, posunu od pouhého poskytování vědomostí v oblasti víry k pastoračním aktivitám – hry, zpěv, divadlo apod., delegování pravomocí z dospělých na asistenty, kteří se svou přítomností stali duší zábavy pro ostatní chlapce, budování vzájemných vztahů a důvěry mezi vychovateli a vychovávanými, před orientací na program, otevřenosti oratoře všem, nejen těm, kteří chodili pravidelně do kostela.⁴³

Charakteristickým znakem oratoře je rodinná atmosféra, laskavost, dodržování pravidel, ohleduplnost, kamarádství apod. Oratoř je přístupná komukoliv, kdo chce přijít a trávit v ní čas. Děti a mladí lidé si zde mohou zapůjčit hry, zahrát si kalčo (stolní fotbal) nebo kulečnick, mohou využít lezecké stěny (za přítomnosti salesiánů nebo dobrovolníků), zahrát si pinpong nebo si jen tak posedět a popovídat. Salesiáni a dobrovolníci tu fungují jako kamarádi pro hru, sdílení, pomoc a vyslechnutí. Mimo oratoře nabízí SKM Pardubice také kroužky a další aktivity určené nejen dětem a mladým lidem, ale i rodičům. Pro rok 2022/2023 připravili salesiáni a dobrovolníci SKM Pardubice následující nabídku volnočasových aktivit.

Rodičům s malými dětmi do 6 let

- Klub Salíček
- Pout' rodin

Dětem ve věkové kategorie 7-11 let

- Tancování
- Florbál
- Ministrantský kroužek
- Florbál

⁴³ Srov. Dicastero per la Pastorale Giovanile, SDB, *Pastorale giovanile salesiana – quadro di riferimento Fondamentale*. Roma: Editrice S.D.B. 1998, s. 67 cit. z. PITTEROVÁ, Michaela. *Salesiánské středisko mládeže – pastore nebo čistě socialni dilo?* Praha: Univerzita Karlova. KTF, 2000, s. 14.

- Schola – nácvik rytmických písní pro mladší děti, zpívání při mši
- Náboženství
- Víkendové přespávání
- Sobotní výlety

Mládeži ve věku 11-14

- Ministrantský kroužek – příprava na liturgii pro chlapce
- Florbal
- Schola
- Spolčo
- Pánská skupina
- Dámský klub
- Náboženství
- Víkendové akce

Dospívajícím 14+

- Spolčo
- Pánská skupinka
- Víkendy pro mládež
- Vikariátní setkání

Pro všechny zájemce

- Salesiáni mají talent (přehlídka umělecké činnosti dětí a mladých lidí)
- Oslavy Dona Bosca (vždy okolo termínu slavnosti Dona Bosca tj. 31. 1.)
- Setkání rodin⁴⁴

⁴⁴ Viz <https://salesianipardubice.cz/stredisko-mladeze/krouzky-a-aktivita/>.

2.4. Preventivní výchovný systém jako výchovný styl Dona Bosca

Don Bosco svůj preventivní systém jako ucelené dílo nikdy nepublikoval. Prvky svého výchovného stylu však naznačil ve své korespondenci zaslané roku 1884 do oratoře ve Valdoccu určené chlapcům v oratoři a jejich vychovatelům. Další zmínky o jeho výchovném systému lze nalézt v díle nazvaném *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (Preventivní systém výchovy mládeže) z roku 1877.⁴⁵

Preventivní systém je nejen výchovným stylem, ale také životním stylem. Don Bosco rozlišoval dva typy výchovy – represivní a preventivní. Ze své praxe ve věznicích měl zkušenost, že represivní styl výchovy nevede k nápravě nevhodného chování viníka. Represivní styl výchovy je totiž založen na stanovení pravidel ze strany vychovatele a zároveň kontroly dodržování těchto pravidel. Od vychovávaného se očekává, že se bude pravidly řídit a bude je dodržovat. Úkolem vychovatele je nikoliv navázat vztah s vychovávaným, ale kontrolovat, přikazovat a případně trestat porušení nastavených pravidel. Tento systém je pro vychovatele nenáročný, pro vychovávaného pak značně nedůstojný.

Don Bosco proti tomuto systému postavil systém preventivní, založený na dialogu a interakci. V preventivním systému se vždy stanoví pravidla, která se vysvětlí a za stálé přítomnosti vychovatele se v kladném usměrňování a vedení dbá na jejich dodržování ze strany vychovávaného. Vychovatel je tím, kdo kladně působí na výchovu vychovávaného, je duší zábavy, práce i osvojování si nových poznatků a zkušeností. Nedohlíží, nekontroluje, nekritizuje, ale žije běžný život jemu svěřených mladých lidí. Jejich názory ovlivňuje svým vhodným příkladem, nasloucháním, zájmem o ně a respektem k nim. Snaží se získat jejich důvěru a respekt laskavostí. Úkolem vychovatele je zároveň dohlížet na to, aby se mladí lidé v jeho přítomnosti nenudili, protože jak říkal Don Bosco: „*Mládí má mnoho energie a musí být v neustálé činnosti.*”

Preventivní systém se snaží o to, aby se mladý člověk díky laskavému přístupu a vhodnému vedení vyhnul závadovému chování a žil jako řádný občan (v Don Boscově pojetí i jako dobrý křesťan). Salesiáni Dona Bosca v dnešní době musí dbát na to, aby jejich práce s mladými lidmi odpovídala aktuálnímu dění ve společnosti.

⁴⁵ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*, Portál, 1. vydání, Praha: Portál, 2012, s. 21.

To konkrétně znamená sledovat vývoj společnosti, nové trendy v komunikaci s mladými lidmi (např. sociální sítě), zajímat se o prostředí, ve kterém mladí lidé vyrůstají, znát jejich plány do budoucna, rodinné zázemí, koníčky apod. To vše vyžaduje neustálé vzdělávání se jak v osobním, tak duchovním životě.

2.4.1. Základní prvky preventivního systému, dodržování řádu a další rysy salesiánské pedagogiky

V každé činnosti salesiánských vychovatelů by se měly odrazit 3 základní prvky preventivního systému LASKAVOST, ROZUM, NÁBOŽENSTVÍ.

Velmi důležitým prvkem ve výchově, možná i nejdůležitějším ze všech tří uvedených prvků, je laskavost. Don Bosco v této věci na vychovatele apeloval takto: *„Jestliže chcete u mladých něčeho dosáhnout, nesmí se vás bát. Získejte si jejich lásku, buďte k nim dobří.“* A dále: *„Mají své chyby, ale pomáhejte jim z nich trpělivě a s láskou. Nikdy nikoho nebijte. Počínejte si tak, aby vás mladí lidé vyhledávali.“*

Často jim také kladl na srdce: *„Dobré zásady, které jim připomínáte, laskavosti, jimiž je zahrnujete, zůstanou v paměti i srdci. Jen nepřestaňte být laskaví. Získejte si láskou srdce mladých. Neustále mějte na paměti zásadu Františka Saleského: Na talíř medu se nachytá víc much než na sud octa.“*⁴⁶

Don Bosco kladl velký důraz na to, aby jemu svěřeni chlapci pocítili, že je má on nebo jiný salesiánský vychovatel rád. Nestačí tedy jen mluvit o lásce k druhým, ale lásku (laskavost) musí ten druhý zakusit. A jakým způsobem má vychovatel vychovávanému projevit lásku a získat si jeho důvěru? Tím, že o něj projeví zájem, prožívá s vychovávaným jeho radosti i trápení, je zapojen do hry, chová se jako přítel, ale zároveň umí být důsledný a nastavovat hranice, pokud je to potřeba.

Za základ pro práci s mladými lidmi Don Bosco považoval vedle laskavosti také rozum (někdy se uvádí rozumnost). Co tím konkrétně myslel? Výchova není možná bez toho, aniž by se vedl dialog mezi vychovatelem a vychovávaným. Tento dialog má být veden zdravým rozumem a má spočívat na lásce a respektu jak vychovatele, tak vychovávaného. Pokud jsou přítomny oba aspekty, výchovné působení na vychovávaného přináší své plody.

⁴⁶ Viz DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, s. 30.

Požadavky, které vychovatel na vychovávaného klade, musí být tedy vedeny rozumem tak, aby byly pro vychovávaného splnitelné, protože v opačném případě nedojde k trvalému, pozitivnímu formování osobnosti. Don Bosco velmi dbal na to, aby jeho svěřenci byli vychováváni k vlastnímu úsudku, k užívání rozumu při řešení životních situací i při rozhodování o svém budoucím životě. Vychovatel má též využívat rozumu k tomu, aby uměl zdůvodnit vychovávanému kroky, které činí v jeho zájmu, vychovávaný má svého rozumu využít při obhajobě svého jednání. Salesián Jaroslav Kopecký k tomuto dodává: „*Rozumnost výchovy nespočívá jen v tom, že vychovatel dává správné pokyny a směrnice. Ještě důležitější je, aby tyto pokyny uznali za rozumné a přijali za své i svěřenci.*“⁴⁷

Don Bosco byl od svého útlého dětství vychováván k víře a zbožnosti svou matkou. Víru v Boha považoval při výchově chlapců za stěžejní. Byl toho názoru, že skrze náboženskou výchovu mohou mladí lidé najít smysl života, radost a odpověď na své otázky. Bylo pro něj důležité, aby poznali dobrotu a milosrdenství Boha, a ze všech sil se snažil o to, aby jeho svěřenci rostli ke svatosti. Každá činnost, která se v oratoři odehrávala, souvisela nějakým způsobem s vírou. Don Bosco si zároveň uvědomoval, že není možné, aby vychovatelé chlapce do víry nutili. Doporučoval jim, aby žili takový život, skrze který chlapci sami budou toužit po tom stát se věřícími. Pro Dona Bosca bylo též důležité, aby chlapci často přistupovali ke svátosti smíření a přijímali Krista v eucharistii.⁴⁸

2.4.2. Principy vedoucí k dodržování řádu a formy trestů

Aby bylo možné výchovně působit na svěřené chlapce, bylo nutné mít určité nástroje, které pomáhaly udržet kázeň. Je nutné si uvědomit, že Don Bosco pracoval s mladými lidmi, kteří byli „dětmi ulice“, měli za sebou kriminální minulost, vyrůstali bez hranic a řádu, nebyli schopni zpočátku respektovat autority, dodržovat nastavená pravidla a dohody, neměli pracovní návyky apod. K tomu, aby nastolil v oratoři i domech řád, využíval již zmíněný prvek laskavosti a zároveň určitou bázeň (nikoliv ve smyslu strachu z vychovatele).

Laskavost je možné aplikovat i tehdy, pokud po vychovávaném vychovatel vyžaduje dodržování nastavených pravidel. Každý člověk ve svém životě potřebuje mít nastaveny hranice, aby se cítil bezpečně. Tak jako rodič stanovuje hranice svému dítěti a dospělému člověku je stanovuje stát, nadřízený apod., stejně tak musel Don Bosco a jeho vychovatelé stanovit hranice a dát řád svému dílu. Tento řád samozřejmě v první řadě dodržovali sami

⁴⁷ Viz KOPECKÝ, Jaroslav. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*, 24 s. (Samizdat).

⁴⁸ Srov. MOTTO, Francesco. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005, s. 69-71.

vychovatelé a zároveň to samé očekávali od svých svěřenců. Pro případ, že by některý z chlapců pravidla nedodržoval, doporučoval Don Bosco jako první krok chlapce napomenout. I tento výchovný prostředek měl svá pravidla. Napomenutí mělo být vždy diskrétní, mezi vychovatelem a vychovávaným, nemělo vést k ponížení chlapce, ale k uvědomění si pochybení a k nápravě. Napomenutí nemělo následovat ihned po přestupku, ale po určitém zklidnění situace, kdy byl proviněný schopen napomenutí přijmout. Don Bosco kladl vychovatelům na srdce: „*Když už musíte někoho napomenout, číňte tak vždy mezi čtyřma očima a co nejvlídněji. Když vidíš nápravu, hned pochval a povzbud. Představený musí být otcem, lékařem, soudcem vždy ochotným odpustit a zapomenout.*”⁴⁹

Don Bosco odmítal tresty jakéhokoliv druhu (fyzické či psychické). Bylo pro něj nepřijatelné i zastrašování nebo vyhrožování, a to z toho důvodu, že nevede ke změně chování a deformuje osobnost vychovávaného. Každé potrestání má mít výchovný charakter a musí být vedeno s laskavostí a rozumem. Don Bosco byl pevně přesvědčen o tom, že pokud vychovatel dobře působí na své svěřence a je mezi nimi navázán přátelský vztah založený na důvěře, není potřeba trestů a pokud ano, tak velmi výjimečně. Dle Dona Bosca: „*Trest se ukládá jedině až poté, co se vyčerpaly všechny ostatní prostředky, a to ještě pouze v případě, existuje-li naděje, že z potrestání vzejde prospěch.*”⁵⁰

A dále: „*Trestem je odnětí nebo vynechání obvyklých projevů přízně. Takový trest nikoho neponižuje, povzbuzuje a vede k ušlechtilému soupeření. Zkušenost učí, že na mnohé působí více neúčastný pohled než facka. Již pochvala za dobro, pokárání za nedbalost je odměnou nebo trestem.*”⁵¹

Cílem působení Dona Bosca a jeho vychovatelů bylo formovat chlapce, vést je ke zvnitřnění správných norem a vychovat z nich řádné občany a dobré křesťany. Zároveň si byl Don Bosco vědom toho, že nelze všechny chlapce takto zformovat. Vždy se mezi nimi najde někdo, kdo nebude schopen navázat vztah a respektovat nastavený řád ani po vyčerpání všech dostupných výchovných prostředků. Na takového jedince totiž není možné preventivní systém aplikovat. V takovém případě Don Bosco raději volil ukončení vztahu a vyloučení chlapce z oratoře. Vždy se však snažil o to, aby vyloučení nebylo ponižující.

⁴⁹ Viz DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, s. 31.

⁵⁰ Tamtéž, s. 32.

⁵¹ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém Dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, s.33.

Domníval se, že je vhodnější, když dotyčný odejde sám, na základě toho, že si uvědomí své závadové chování. Pokud věděl, že je někdo adeptem na vyloučení, snažil se dotyčného přivést k sebereflexi, aby takové rozhodnutí učinil sám. I přes výše uvedené byl Don Bosco přesvědčen, že přítomnost mravně narušených chlapců (myšleno těch, kteří mají problémové chování) v oratoři nemůže nijak ohrozit ty, kteří nemají problémy s chováním, protože jim v tom brání přítomnost vychovatele nebo asistenta.⁵² Stejnou formou pracují nejen pardubičtí salesiáni, ale také všichni pracovníci SKM Centrum Don Bosco při práci s mladými lidmi vyrůstající mimo svou vlastní rodinu.

2.4.3. Další rysy salesiánské pedagogiky

Salesiánská pedagogika je charakterizována nejen třemi pilíři rozebranými výše, ale obsahuje v sobě i další typické rysy. Patří mezi ně především rodinná atmosféra, stálá přítomnost asistenta, veselý a optimistický přístup, pohostinnost a otevřenost pro druhé.⁵³

Co v praxi znamená rodinná atmosféra? Nic menšího než skutečnost, že vychovávaný cítí od salesiánských vychovatelů přijetí, pocit bezpečí, možnost být sám sebou, důvěru ve vychovatele a laskavý, neodsuzující přístup. Asistenci se pak rozumí, že vychovatel je aktivně přítomen při rozhovorech, hrách, učení. Je tu pro vychovávaného, zajímá se o něj, navazuje s ním kontakt a přátelství, nabízí pomoc, pochopení a povzbuzení. Už Don Bosco říkal, že salesián má být veselý a má mít optimistický pohled na svět.

Pohostinností je myšleno otevřené prostředí salesiánských zařízení, kdy mladí lidé mohou využívat většinu prostor salesiánského domu pro svoji činnost – hry, sport, modlitbu apod. Mají přístup prakticky do všech částí domu kromě klauzury (bytů – pokojů určených řádovým bratřím a sestrám). Salesiáni i salesiánky často pořádají pro své svěřence i společné snídaně či večere, kde je hostů (např. ranní snídaně pro studenty Jaboku, či společné pečení pizzy na oslavu sv. Jana Bosca u sester FMA v HK-Kuklenách).

Otevřenost pro druhé je jedním z důležitých rysů salesiánské pedagogiky, neboť salesiánští vychovatelé pracují s mladými lidmi na okraji společnosti, tedy s těmi, které ostatní lidé většinou nepřijímají. Pokud by nebyli schopni být pro ně otevřeni a přijímat je takové, jací jsou, nebylo by možné na ně výchovně působit. Vychovávaný musí pociťovat, že je ze strany vychovatele přijímán a respektován a vychovateli na něm záleží.

⁵² Srov. AUBRY, Gustav. *Salesiánský duch*. Praha: Sdružení salesiánských pracovníků, 1972, s. 60.

⁵³ Srov. KAPLÁNEK, Michal, *Výchova v salesiánském duchu*, 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s. 22.

Možná si mnoho lidí klade otázku, zda je tento systém vytvořený Donem Boscem aktuální i ve 21. století. Z toho, co bylo uvedeno výše, se lze s určitostí domnívat, že preventivní systém je účinným výchovným stylem pro práci s mladými lidmi i v dnešní době. Ačkoliv je tento systém starý více jak 200 let, stále je salesiánskými vychovateli úspěšně využíván a nese ovoce. O tom svědčí neustálý zájem o aktivity pořádané salesiány a salesiánkami, ať už jde o jednorázové akce pro mladé nebo pravidelné činnosti, které probíhají v Salesiánských střediscích mládeže nebo v Salesiánských klubech mládeže po celé republice.

Je jisté, že od dob působení Dona Bosca se ve společnosti i ve výchovném působení na mladé lidi mnoho změnilo. Na tyto změny museli nutně zareagovat i Salesiáni Dona Bosca. A to konkrétně tím, že znovu formulovali svoje výchovné zásady, zejména ve svých Stanovách, v závěrech z generálních kapitul, v dokumentech Hlavní rady Salesiánů Dona Bosca apod. Otázkou nového přístupu ve výchově mladých lidí se zabývala již 23. Všeobecná kapitula Salesiánů Dona Bosca, která se konala v roce 1990. Dle závěrů této kapituly je mládež charakterizována chudobou, snahou vytvořit ze sebe osobnost, hledáním nových hodnot a vyhledáváním nových vztahů.⁵⁴

Salesiáni Dona Bosca se kromě tří pilířů preventivního systému ještě více zaměřili na prvky, které ve své publikaci *Pedagogika volného času* uvádí J. Pávková: „*Pedagogické ovlivňování volného času, dobrovolnost, aktivita, seberealizace, pestrost, přitažlivost, zájmové zaměření, citlivost, orientace na sociální kontakt.*“⁵⁵ A to s přihlédnutím k aktuálním trendům a potřebám mladých lidí. Při své práci začali využívat moderní technologie i nové poznatky z oblasti psychologie a pedagogiky (mnozí salesiáni si doplňují pedagogické vzdělání či jsou frekventanty psychoterapeutických výcviků). Potřebnou flexibilitu prokázali salesiáni v době covidové pandemie, kdy v určitém období bylo jediným dostupným zdrojem kontaktu s mladými lidmi internetové spojení. Prostřednictvím internetu pak probíhala výuka náboženství, příprava na svátosti, společná modlitba i doučování. Pardubičtí salesiáni v této době zůstávali v kontaktu se svými klienty nejen pomocí internetu, ale transformovali Dny pro dětské domovy do výjezdných setkání s mladými lidmi v jejich kmenových ústavních zařízeních.

⁵⁴ Srov. *Výchova mládeže k víře*. 23.všeobecná kapitula Salesiánů Dona Bosca. Praha: Portál, 1992, s. 23.

⁵⁵ PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999, s. 77.

Cílem druhé kapitoly bakalářské práce bylo ve stručnosti nastínit příchod Salesiánů Dona Bosca do Čech a počátky salesiánského díla v Pardubicích. Dalším záměrem této kapitoly bylo představit aktivity Salesiánského klubu mládeže Pardubice a výchovný styl, který salesiáni používají při práci s mládeží.

Preventivní systém si zachoval stejnou podobu, jakou využíval sám Don Bosco při výchově mladých lidí před více jak 200 lety. Je patrné, že výchovný styl založený na laskavosti, rozumu, náboženství a dalších rysech salesiánské pedagogiky, které tato práce zmiňuje, je aplikovatelný i v dnešním moderním světě, který s sebou nese stejné či podobné problémy mládeže jako v dobách Dona Bosca.

3. SALESIÁNSKÝ KLUB MLÁDEŽE CENTRUM DON BOSCO, z. s.

Poslední kapitola bakalářské práce je věnována představení SKM Centrum Don Bosco v Pardubicích. Tato organizace, mimo jiné, doprovází mladé lidi, kterým byla nařizena ústavní výchova nebo těm, kteří vyrůstali v náhradní rodinné péči. Na této činnosti se spolu s dalšími odbornými pracovníky podílejí i pardubičtí salesiáni. Cílem této kapitoly je ukázat, jak je v dnešní době potřebné a smysluplné věnovat se právě těmto lidem, kteří jsou znevýhodněni tím, že nežijí ve funkční rodině a nevyrůstají v harmonickém a láskyplném rodinném prostředí. Mnozí z nich totiž jsou „dětmi ulice“ stejně tak, jako tomu bylo v době, kdy svou práci vykonával zakladatel salesiánů Don Bosco.

3.1. Historie SKM Na cestě do života – SKM Centrum Don Bosco

U počátku celého díla práce s dětmi a mladými lidmi z ústavních zařízení stál v roce 1995 salesián Jiří Křemeček (v současné době již není na vlastní žádost Salesiánem Dona Bosca), který jako student teologie navštěvoval Dětský domov (DD) v Dolních Počernicích. Zde pocítil touhu věnovat se v rámci svého salesiánského povolání právě těmto dětem. Prvotní myšlenkou bylo, že založí vlastní dětský domov, ve kterém uplatní prvky salesiánské pedagogiky, ale od toho záměru upustil z důvodu náročnosti zřízení takového zařízení. Hledal však možnosti, jak realizovat svou touhu pomoci. To ho přivedlo na myšlenku navázat vztah s dětmi a mladými lidmi ještě při jejich pobytu v ústavním zařízení tak, že pro ně bude pořádat nejprve jednodenní a poté i vícedenní akce, na kterých se společně poznají. První pobytový tábor se uskutečnil již v roce 1995. Postupně se k DD v Dolních Počernicích, který Jiří Křemeček spolu s dalšími salesiánskými animátory navštěvoval a s nímž spolupracoval, přidaly dětské domovy v Pyšelích, Smolině, Bojkovicích, Strážnici, Radhošti u Vysokého Mýta a Sedloňově.

Postupem času došlo k utlumení spolupráce s DD na jižní Moravě a Jiří Křemeček se spolu s dobrovolníky zaměřil na práci s mladými lidmi z DD v oblasti východních Čech. Tým, který se mladým věnoval, si velmi naléhavě uvědomoval, jak moc jejich svěřencům chybí nějaká podpůrná osoba, která by je doprovázela jejich životem po skončení ústavní výchovy. Na základě těchto okolností bylo rozhodnuto, že bude zpracován projekt, který by umožnil věnovat se mladým lidem a pomáhat jim začlenit se do společnosti po tom, co u nich skončí nařizovaná ústavní výchova.

Díky Evropským fondům mohl být v letech 2005-2007 realizován projekt s názvem Na cestě do života. Ve stejném období také vznikl Salesiánský klub mládeže (SKM) Na cestě do života a byl uskutečněn první kurz přípravy na život. S mladými lidmi, kteří tento kurz absolvovali, byla navázána spolupráce. Po skončení kurzu za nimi pracovníci SKM Na cestě do života nadále jezdili do DD a doprovázeli je i po skončení ústavní výchovy.⁵⁶

Od roku 2006 do současnosti probíhají i Dny pro dětské domovy, které mají za cíl nejen spojit zábavu a vzdělávání, ale i umožnit vzájemné poznávání mladých lidí z různých DD mezi sebou a smysluplné trávení volného času. Postupně přibývaly další aktivity jako kurz rozvoje osobnosti, počítačový kurz, doprovázení, Zelená linka, arteterapie, individuální terapie, akce, tábory apod. Spolu s tím také přibývalo zaměstnanců a dobrovolníků, např. v roce 2008 bylo v tomto díle zapojeno 23 lidí (2 salesiáni, 1 salesiánka spolupracovnice, zbytek laici), v roce 2012 už měla organizace 20 stálých pracovníků a více jak 20 dobrovolníků.

V roce 2011 došlo ke změně názvu SKM Na cestě do života na nový název SKM Centrum Don Bosco, z. s. V současné době má SKM Centrum Don Bosco 17 stálých pracovníků a zhruba 15 dobrovolníků, spolupracuje s 15 ústavními zařízeními, konkrétně s Dětským domovem se školou (DDŠ) Chrudim (včetně výchovně-léčebného oddělení Přestavky), Dětským domovem Dolní Lánov (DD), DD Dolní Čermná, DD Potštejn, Výchovným ústavem (VÚ) Velké Meziříčí, VÚ Žďár nad Sázavou, VÚ Janštejn, DD Sedloňov, DD Holice, VÚ Vysoké Mýto, ÚV Olešnice na Moravě, VÚ Višňové, DDŠ Kostelec nad Orlicí, DD Broumov.

Mezi další spolupracující organizace patří Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) Pardubice, Hradec Králové, Přelouč, Trutnov, Ústí nad Orlicí, Litomyšl, Vysoké Mýto a OSPOD Krajského úřadu v Hradci Králové a Pardubicích. Spolupráce je navázána také s Domy na půli cesty v Pardubicích, Žamberku, Květné u Poličky a azylovými domy v Pardubicích a v Hamrech u Hlinska. V neposlední řadě s SKM Centrum Don Bosco spolupracují i neziskové organizace Diamant, podporujeme náhradní rodiny srdcem, Amalthea, Děti patří domů, Charita Pardubice aj.⁵⁷ Tyto organizace se věnují náhradním rodinám a dětem a mladým lidem v nich umístěných.

⁵⁶ Autorka práce byla v době vzniku projektu Na cestě do života externí spolupracovnicí organizace. Podílela se na vedení kurzů pro salesiánské animátory a také na organizaci prázdninového pobytu mladých lidí z DD a VÚ na Míčově.

⁵⁷ Informace byly získány z interních dokumentů organizace a také na základě rozhovorů s Mgr. Alešem Kalinou, předsedou SKM Centrum Don Bosco, z. s.

3.2. Sociální služby SKM Centrum Don Bosco a jejich adresáti

Posláním SKM Centrum Don Bosco je podat pomocnou ruku mladým lidem, kteří odešli buď ze své původní nefunkční rodiny, z náhradní rodiny či z ústavního zařízení. Cílem pracovníků této organizace je nabídnout především vztah, který je dlouhodobý, stabilní a založený na vzájemné důvěře. Budování důvěry není otázkou jednoho nebo dvou setkání, jde o déletrvající činnost. Z těchto důvodů nabízí SKM Centrum Don Bosco své služby, které pomáhají vytvářet přátelské vztahy postavené na důvěře. Celý systém pomáhání je postaven na individuální a skupinové práci s klienty. Veškeré programy směřují k tomu, aby mladí lidé poznali sami sebe, rozeznali svoje silné i slabé stránky, dokázali se přijmout takoví, jací jsou, a měli zdravé sebevědomí. Jedná se o kombinaci pedagogické, sociální a terapeutické práce.

Organizace SKM Centrum Don Bosco je zapsána v registru poskytovatelů sociálních služeb, kde má zaregistrovanou sociální službu – sociální rehabilitace (doprovázení). Dále bylo organizaci vydáno Krajským úřadem Pardubického kraje pověření k poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Za stěžejní sociální službu lze jednoznačně považovat sociální rehabilitaci-DOPROVÁZENÍ mladých lidí po skončení nařízené ústavní výchovy, případně po skončení pěstounské péče. Tato služba je v systému sociálních služeb v ČR ojedinělá a pro spoustu klientů v ČR nedostupná (nabízí ji jen velmi málo neziskových organizací). Doprovázení mladých lidí opouštějících ústavní zařízení či pěstounskou péči (myšleno klasické doprovázení založené na vztahu a osobním kontaktu doprovázejícího pracovníka a klienta) poskytují na území ČR kromě SKM Centrum Don Bosco ještě např. organizace Letní dům nebo Domino cz.

Existují samozřejmě i další organizace, které pomáhají mladým lidem po skončení ústavní výchovy, např. SKP – CENTRUM, Centrum J. J. Pestalozziho, Dejme dětem šanci, Janus, Yourchance apod. Tyto organizace pořádají pro mladé různé vzdělávací kurzy, finančně je podporují, pomáhají jim s uplatněním na trhu práce, se zajištěním bydlení, s finanční gramotností apod., nejedná se však o doprovázení v pravém slova smyslu, jako je tomu v případě SKM Centrum Don Bosco. Doprovázení mladých lidí, kteří opouštějí ústavní zařízení či pěstounskou péči, pomáhá především k zorientování se v „reálném“ životě, k prevenci patologických jevů (krádeží, prostituce, zahálčivého života, závislostí...) a také k řešení náročných životních situací.

K tomu, aby se pracovníci SKM Centrum Don Bosco mohli seznámit s mladými lidmi a navázat s nimi vztah založený na důvěře, připravují od počátku celého projektu tzv. DNY PRO DĚTSKÉ DOMOVY. Náplní těchto dní jsou přednášky, workshopy, hry, vzdělávací aktivity, diskotéka, společné občerstvení, a především prostor pro vzájemné poznávání a sdílení nejen mezi mladými lidmi, ale také s pracovníky organizace. Zde dochází k navázání spolupráce s konkrétními zájemci o služby SKM Centrum Don Bosco, a to prostřednictvím jejich vychovatelů, kteří jednají za dané ústavní zařízení.

Navazující službou, kterou SKM Centrum Don Bosco svým klientům nabízí po domluvě s ústavním zařízením, jsou víkendové akce s názvem KURZY PŘÍPRAVY NA ŽIVOT, které jsou provázány s dalšími pobytovými aktivitami. Na těchto kurzech si mladí osvojují znalosti potřebné pro život, který povedou po skončení ústavní výchovy. Jako podpora a pomoc je pro mladé lidi připraven program NA VLASTNÍCH NOHOU, který je nastaven tak, aby ho klienti mohli využít, pokud se ocitnou v situaci, kdy si sami neví rady, nebo pokud mají problém, o který by se chtěli podělit s pracovníky organizace. Pro řešení akutních krizí nebo sdílení dobrých či špatných zpráv je k dispozici tzv. ZELENÁ LINKA, na kterou mohou klienti volat ve vyhrazený čas i o víkendech a prázdninách (pohotovost na lince drží pracovníci, kteří jsou zapojeni v přímé práci s klienty, a to z toho důvodu, že se s klienty znají a mají s nimi navázaný vztah).

3.2.1. Sociální rehabilitace – doprovázení

Sociální služba doprovázení je poskytována mladým lidem ve věku 14-35 let, kteří jsou nebo byli umístěni v ústavním zařízení či náhradní rodinné péči. Služba je poskytována ambulantní i terénní formou. Pracovníci buď vyjíždí za klienty do prostředí, ve kterém žijí, (DD, pěstounská rodina, bydliště) nebo mohou sami klienti přijít za pracovníky do sídla SKM Centrum Don Bosco.

Se službou doprovázení je vhodné začít již při pobytu klienta v zařízení či náhradní rodině, aby bylo možné s ním navázat vztah založený na důvěře a po skončení nařízené ústavní výchovy či odchodu z náhradní rodinné péče mohlo doprovázení plynule pokračovat. Pracovníci, kteří doprovázejí mladé lidi po jejich odchodu ze zařízení či náhradní rodinné péče, se snaží o to, aby se tito lidé dále rozvíjeli a žili plnohodnotný život. Učí je lépe porozumět sobě samému, začlenit se do společnosti, osvojit si pracovní návyky, umět se prosadit, asertivně jednat a také si plnit vlastní povinnosti.

Při této činnosti spolupracují s pracovníky daného zařízení, s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), se zaměstnavateli, řediteli škol, úřady, rodinou klientů a případně i s jejich partnery. Organizace má díky spolupráci se Statutárním městem Pardubice pro své klienty k dispozici sociální byty, ve kterých poskytuje ubytování vybraným klientům a zároveň je v nich učí, jak mají hospodařit, platit nájem, energie apod.

S každým klientem služby je vypracován osobní plán, ve kterém jsou stanoveny cíle, ke kterým chce klient za pomoci sociálního pracovníka dojít. Z osobních plánů je velmi dobře patrné, zda se daří či nedaří stanovené plány naplňovat. Setkání sociálních pracovníků SKM Centrum Don Bosco a klientů probíhá po vzájemné dohodě většinou 1x za 14 dní, minimálně však 1x za měsíc. Mimo osobního plánu je s žadatelem sepsána smlouva o poskytování sociální služby, jak nařizuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Ve smlouvě musí být dle § 91 odst. 2 výše uvedeného zákona uvedeno zejména: *a) označení smluvních stran, b) druh sociální služby, c) rozsah poskytování sociální služby, d) místo a čas poskytování sociální služby, e) výši úhrady za sociální služby sjednanou v rámci výše úhrady stanovené v § 73 až 77 a způsob jejího placení, včetně způsobu vyúčtování, f) ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb, g) výpovědní důvody a výpovědní lhůty, h) dobu platnosti smlouvy.*⁵⁸

Klient může být se svým doprovázejícím pracovníkem v kontaktu také pomocí sociálních sítí, Zelené linky, prostřednictvím mailu či telefonicky. K ukončení spolupráce může dojít jak ze strany klienta, tak ze strany pracovníka SKM Centrum Don Bosco. Vedoucí této sociální služby je v současné době Bc. Ivana Němcová.

Přehled klientů, kteří využívali tuto sociální službu v období 2017-2021.⁵⁹

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Počet klientů	46	50	52	56	65

⁵⁸ Zákon č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zákon o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2018 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz>.

⁵⁹ Jak je patrné z uvedené tabulky, počet mladých lidí, kteří mají zájem o službu doprovázení má vzestupnou tendenci.

3.2.2. Dny pro dětské domovy

Tento program nabízí prostor pro vzájemné poznávání mladých lidí mezi sebou a zároveň s pracovníky organizace. Je určený pro všechny mladé lidi z ústavních zařízení od 12 let, kteří spolu se svými vychovateli mají možnost prohlédnout si zázemí organizace a seznámit se s programy, které SKM Centrum Don Bosco nabízí. Dny pro dětské domovy probíhají zhruba 2x ročně, vždy v sobotu od 9 do 17 hodin v prostorách Salesiánů Dona Bosca v Pardubicích. Součástí této akce je vždy návštěva hosta, který může být pro mladé lidi inspirací, nechybí samozřejmě zábava, společné občerstvení, hry, hudba, tanec, vzdělávací aktivity apod. V době covidové pandemie pracovníci SKM Centrum Don Bosco pořádali výjezdní Dny pro dětské domovy, aby neztratili kontakt se svými klienty. Vedoucím tohoto programu je nyní Mgr. Václav Čunek SDB.

3.2.3. Kurzy přípravy na život

V tomto programu jsou mladým lidem nabízeny tři aktivity: kurzy přípravy pro život, brigády a pobytové akce. Ve školním roce 2022/2023 se uskutečnilo či uskuteční 7 setkání pokračovacího kurzu I. a 7 setkání pokračovacího kurzu II. Oba kurzy začaly v říjnu 2022 a končí v květnu 2023. Kurzy probíhají o víkendech zhruba 1x za měsíc. Cena za jeden víkend činí 700 Kč na osobu. Kurzy jsou určeny pro klienty ve věku 13-18 let.

Cílem kurzů je připravit mladé lidi z ústavních zařízení na vlastní život a pomoci jim vytvořit sociální skupinu, která pro ně bude bezpečná a ve které bude možné navázat hlubší vztahy. Na kurzech se mladí lidé učí zvládat sociální i praktické dovednosti, které budou k samostatnému životu potřebovat. Během kurzu mladí lidé spolu se sociálními pracovníky a dobrovolníky podnikají výlety do okolí, provozují sportovní aktivity, tanec, hrají různé hry nebo kreativně tvoří. Při těchto aktivitách se navzájem dobře poznají a mohou si mezi sebou vytvářet vztah založený na důvěře. Pobytové akce i brigády slouží především k tomu, aby mladí lidé trávili svůj volný čas smysluplně a mohli si prakticky nacvičit potřebné dovednosti. Na vedení kurzů se střídavě podílí všichni pracovníci SKM Centrum Don Bosco spolu s dobrovolníky. Vedoucí programu je Mgr. Jitka Uchytlová.

Na kurzu se probírají následující témata:

- Zdravé sebevědomí
- Komunikační dovednosti
- Poznávání slabých a silných stránek
- Posilování vlastní vůle
- Řešení náročných životných situací
- Vztahy a partnerství
- Získání a udržení si práce
- Závislosti
- Hospodaření
- Státní sociální podpora
- Finanční gramotnost⁶⁰

V následující tabulce je přehled počtu víkendových kurzů v období 2017-2021.⁶¹

Rok	Počet víkendů
2017	14
2018	14
2019	15
2020	6
2021	9

⁶⁰ Témata kurzů. In: *Programy/kurzy*. [Online]. [Cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://dozivota.cz/programy/kurzy>.

⁶¹ V roce 2020 a 2021 se uskutečnil jen zlomek naplánovaných víkendových setkání z důvodů covidové pandemie.

3.2.4. Na vlastních nohou

Tato služba se velmi osvědčila těm mladým lidem, kteří již založili vlastní rodinu či mají vlastní domácnost, nepotřebují doprovázet a být v pravidelném kontaktu s pracovníky organizace, přesto však nechtějí zprerhat vazby a chtějí zůstat v kontaktu jen občas. Mladí lidé se na pracovníky obracují, když si neví rady nebo mají problém, který nedokáží vyřešit vlastními silami, případně chtějí sdílet své radosti nebo úspěchy. Služba je určena pro všechny klienty, se kterými pracovníci SKM Centrum Don Bosco dříve pracovali (absolventi kurzů, ti, kterým bylo poskytováno doprovázení, účastníci Dnů pro dětské domovy apod.) Takto shrnula svou zkušenost s programem klientka Magda (21 let):

„Konečně jsem se mohla zase trochu vykecat. Jinak tady moc kamarády nemám, takže neprobírám, co mě trápí nebo tak. Bylo to velmi příjemné a nejvíc mě potěšilo, že i po takové době vím, že je někdo venku, kdo si na mě udělá čas a zajímá se, jak se mám. Je to fakt moc krásný nepopsatelný pocit.“⁶²

Pracovníci organizace pomáhají v tomto programu mladé lidi „jistit“, aby klienti věděli, že i když už žijí samostatný život, je tu pro ně vždy někdo, kdo se jim bude věnovat, vyslechne je a poskytne jim radu a pomoc. Pracovníci jim pomáhají při řešení partnerských nebo jiných osobních problémů nebo jim poskytují např. poradenství v oblasti výchovy dětí. Podporu u pracovníků nacházejí také při hledání zaměstnání, bydlení, oddlužení, hospodaření, při jednání s úřady apod.

V rámci tohoto programu se pracovníci setkávají i s rodinnými příslušníky svých klientů a mají možnost je lépe poznat. Kontakt s klienty probíhá formou osobních setkání nebo přes sociální sítě, mailovou korespondenci nebo telefonicky. Za tento program a další aktivity (Ženy pro ženy, Jsem máma. A co s tím? Setkání absolventů) je zodpovědná Bc. Ivana Němcová.

⁶² Základní informace. In: *Programy/Na vlastních nohou*. [Online]. [Cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://dozivota.cz/programy/na-vlastnich-nohou>.

V následující tabulce je uveden přehled klientů, kterým pracovníci poskytovali pomoc v rámci programu Na vlastních nohou za období 2017-2021.

Rok	Počet klientů
2017	52
2018	68
2019	72
2020	71
2021	61

3.2.5. Zelená linka a vzdálené kontakty

Služba je poskytována všem klientům, se kterými pracovníci SKM Centrum Don Bosco pracovali nebo pracují, bez omezení věku. Na linku mohou mladí lidé volat bezplatně. Službu na Zelené lince drží pouze pracovníci přímé péče, kteří klienty dobře znají. Linka je v provozu každý den od 8 do 21 hod. Klienti na ni mohou volat, pokud se ocitnou v nějaké krizi či řeší problém, potřebují radu, pomoc nebo si chtějí jen promluvit. Číslo Zelené linky je neveřejné, klienti ho obdrží při poskytování některé ze služeb organizace.

Vzdálené kontakty jsou taktéž podpůrnou službou. Jedná se o způsob, jak mohou zůstat pracovníci SKM Centrum Don Bosco v kontaktu s bývalými i současnými klienty, a to prostřednictvím mailu, sociálních sítí nebo telefonických kontaktů. Pracovníci organizace se v rámci této činnosti snaží o kontaktování klientů u příležitosti jejich narozenin, svátků či pozvání na společné akce (setkání absolventů, výročí organizace apod.).

V následující tabulce je uveden počet uskutečněných telefonických kontaktů na Zelenou linku a počet vzdálených kontaktů za období 2017-2021.⁶³

Rok	Počet kontaktů na Zelené lince	Počet vzdálených kontaktů
2017	649	7066
2018	392	6796
2019	341	5838
2020	336	6754
2021	212	6238

3.3. Smysl služby a programů SKM Centrum Don Bosco a hodnocení klientů

Jak bylo uvedeno výše, v organizaci SKM Centrum Don Bosco pracují vedle salesiánů i laičtí sociální pracovníci. Mají společnou vizi a tou je pomoc mladým lidem, kteří neměli to štěstí vyrůstat v harmonickém rodinném prostředí. Při svém výchovném působení se řídí preventivním systémem a salesiánskou pedagogikou, jak bylo popsáno v předchozí kapitole. Právě u těchto mladých lidí je přístup založený na laskavosti, rozumu, víře a zároveň, možná úplně nejvíce, na stanovení pevných hranic.

Mladí lidé, kteří využívají služeb SKM Centrum Don Bosco, ve většině případů nezažili pocit, kdy jim někdo druhý věřil, doufal v ně, poskytoval jim podporu, povzbuzoval je a zároveň jim v lásce nastavoval hranice a vyžadoval jejich dodržování. Jsou to lidé, kteří většinou vyrůstali v prostředí plném násilí, patologických vztahů, bezhraniční výchovy, potýkali se s materiální chudobou a kriminalitou, byli na okraji společnosti, která o ně nejevila zájem. Není tak zcela jejich vina, že jim byla nařízena ústavní výchova nebo byli odebráni z biologické rodiny a dáni do náhradní rodinné péče, neboť každý člověk je ovlivněn prostředím a výchovou, ve které vyrůstá.⁶⁴ Díky pracovníkům SKM Centrum Don Bosco však dostali a dostávají novou šanci začít znovu a lépe. Je jim podána pomocná ruka a zároveň ponechána svoboda se rozhodnout, zda ji přijmou či nikoliv. Pro představu toho, kdo jsou adresáti služeb SKM Centrum Don Bosco, jsou zde uvedeny dvě kazuistiky (klienti jsou uvedeni pouze křestním jménem a věkem za účelem jejich ochrany).

⁶³ Veškeré informace uvedené v tabulkách byly čerpány z interních materiálů organizace. Tyto materiály laskavě poskytl Mgr. Aleš Kalina, ředitel organizace a předseda SKM Centrum Don Bosco.

⁶⁴ Srov. KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk-prostředí-výchova*. 1.vyd. Brno: Paido, 2001, s. 41-99.

Julie (15 let) vyrůstala v nepodnětném prostředí, kdy matka páchala trestnou činnost, živila se prostitucí, byla závislá na alkoholu. Julie byla spolu s dalšími sourozenci matce odebrána v útlém dětství a byla jí nařizena ústavní výchova. S SKM Centrum Don Bosco začala spolupracovat v 15 letech, kdy byla nejprve absolventkou Kurzů pro život a po opuštění ústavního zařízení pak byla zařazena do sociální služby doprovázení. Ačkoliv měla podporu dětského domova i pracovníků organizace, osamostatnění pro ni byl velký problém, velmi záhy otěhotněla a stala se matkou.

Potřebovala podpořit především lidsky, ale také radou při shánění bydlení, vyřizování potřebných dávek, při hospodaření. V neposlední řadě také využívala materiální pomoc (oblečení, potraviny). I přes počáteční problémy se dokázala začlenit, a dokonce sama pomoci, když nabídla věci po synovi další mamince, která by je mohla potřebovat. Jak sama uvedla: „*Vždyt' jste mi také hodně pomohli, tak teď bych ráda pomohla já.*“⁶⁵

Martin, (28 let) romský chlapec, byl od tří let umístěn spolu s dalšími 3 sourozenci v dětském domově z důvodu týrání a zneužívání ze strany rodičů. Za Martinem jezdil vůbec první tým pracovníků organizace hned na začátku projektu Na cestě do života. Martin začal s tehdejší SKM Na cestě do života spolupracovat ve 14 letech, jezdil na víkendové akce, letní pobyty, počítačové kurzy. Rád vařil, a proto se po základní škole rozhodl jít studovat na kuchaře. Zpočátku měl jisté problémy s docházkou do školy a dodržováním pravidel, ale po čase se vše podařilo dát do pořádku díky pracovníkům organizace, kteří na Martina výchovně působili. Martin se na pracovníky obracel pravidelně, když si nevěděl rady, většinou telefonicky přes Zelenou linku, protože žil a pracoval na jižní Moravě. Pracovníci mu byli nápomocni nejen radou, ale také občasnými osobními návštěvami.

Martin dnes žije v registrovaném partnerství a stará se jako pracovník v přímé péči o seniory v domově důchodců. S rodiči není v kontaktu, se sourozenci, se kterými vyrůstal v dětském domově, se občas vidá. Se sourozenci, kteří se narodili matce po jeho odchodu do dětského domova, se nestýká. Sám ke spolupráci s pracovníky organizace řekl: „*Kdybych vás neznal a nejezdil k vám, nevím, kde bych skončil. Možná bych na tom byl stejně špatně jako máma s tátou.*“ (Pozn. Rodiče Martina byli oba odsouzeni k VTOS za opakované krádeže, týrání svěřené osoby).⁶⁶

⁶⁵ In: *Bulletin pro naše příznivce*, 8. ročník, zima 2018, Pardubice: SKM Centrum Don Bosco, s. 3 [Online]. [Cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://dozivota.cz/ke-stazeni>.

⁶⁶ Martin byl klientem organizace v době, kdy autorka práce pro organizaci SKM Do života pracovala. Do dnešního dne jsou v kontaktu přes sociální síť.

Co o spolupráci s pracovníky SKM Centrum Don Bosco říkají sami klienti?

PAVEL: *„Don Bosco (myšlena organizace) pro mne znamená poznání nových lidí, zkušeností a mých dovedností. Na život mě Centrum Don Bosco připravilo už jenom tím, že mám kontakty na úřadě a další věci.“*

MARTINA: *„Jsem vděčná za to, že nám pomáhají, když chceme odejít z dětského domova nebo hledáme práci. Když nemáme kde bydlet, tak nám pomůžou najít nějaké bydlení.“*

BLANKA: *„Pomáhají do života, pomáhají mi s prací a osobními problémy.“*

RENÉ: *„Centrum Don Bosco znamená rozhled, důvěru a pevný základ. Uvědomuji si zde hodnoty své i svých bližních, hodnotu každé lidské duše. Získávat a dávat, naslouchat a rozdávat lásku. Centrum Don Bosco mě učí vnímat svět jinak.“*

PETR: *„Cením si na Centru Don Bosco, že tady mám útočiště, hodně se tady člověk naučí, mám tady přátele. Cením si v Centru Don Bosco Katky Hubáčkové (sociální pracovnice organizace – pozn. autorky), která mne vždy podrží, když je mi nejhůř. Díky Centru Don Bosco jsem osobnost.“⁶⁷*

Pro komplexní pohled na činnost SKM Centrum Don Bosco byli v rámci bakalářské práce osloveni také pracovníci této organizace se čtyřmi otázkami: 1) Co pro vás znamená Don Bosco? 2) Jaký je váš názor na preventivní výchovný systém? Používáte ho při své práci s mládeží? Pokud ano, jak konkrétně? 3) Co vám přináší/bere vaše práce s mladými lidmi v Centru Don Bosco? 4) Čeho si nejvíce vážíte na svých klientech? Z důvodů autentičnosti byly odpovědi pracovníků ponechány bez zásahu autorky práce tak, jak je sami pracovníci sdělili. Pro velkou vytíženost pracovníků nebylo možné vést rozhovor se všemi pracovníky organizace. Níže jsou zpracovány odpovědi alespoň části z nich.

⁶⁷ Srov. *Bulletin pro naše příznivce*, 4. ročník, červen 2014, Pardubice: SKM Centrum Don Bosco, s. 10 [Online]. [Cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://dozivota.cz/ke-stazeni>.

Mgr. Aleš Kalina, ředitel organizace, předseda SKM Centrum Don Bosco.

1. *Vzor v nasazení pro mladé. Zaměření na nejchudší mládež, silná víra, velká odhodlanost až tvrdohlavost v hledání cest, jak pomoci, vynalézavost, podnikavost. Je pro mě i duchovní podporou, mám se ke komu modlit.*
2. *Preventivní systém používáme, jeho využití máme dokonce popsáno v interním dokumentu Východiska pro práci s klienty SKM Centrum Don Bosco. Oceňuji kombinaci laskavosti a dalších prvků (rozum a náboženství). V naší době jen možná trochu měníme obsahy pojmů náboženství a rozum, míníme tím práci na maximálním rozvoji potenciálu klienta a dále práci s jeho duchovním rozměrem (přesahem).*
3. *Přináší pocit smysluplné práce, potěšení, když se něco podaří. Vyhovuje mi tento způsob prožívání mé víry, je to dynamické a akční, naši mladí i přes všechny své problémy nabíjí svou mladistvou energií.*
4. *Bojovnost, hledání cest, nevzdávají se a vždy dokáží něčím překvapit.*

Z interního dokumentu *Východiska pro práci s klienty SKM Centrum Don Bosco* vyplývá, že pracovníci SKM Centrum Don Bosco mají svou práci s mladými lidmi postavenou na preventivním systému Dona Bosca.

*„**Rozumnost:** Klademe důraz na odbornou kompetenci pracovníků, kteří mají o klienty lidský zájem a zároveň jsou kompetentní pro práci s cílovou skupinou. Vždy se snaží objektivně vnímat konkrétní situaci klienta. Ve vztahu ke klientům znamená rozumnost podporu maximálního možného vzdělání klienta, výchova ke kritickému myšlení, schopnost směřovat ho ke smysluplným rozhodnutím a schopnost uznat chybu. **Laskavost:** Mladí lidé musí cítit, že je máme rádi a že nám na nich záleží. To platí také pro konfliktní situace, kdy jsou stanoveny hranice. **Náboženství** v našem případě znamená, že naše činnost vychází z křesťanského obrazu člověka a je motivována naší vírou v Boha. Naši klienti jsou pro nás lidmi „které Bůh miluje“. Snažíme se klientům ukazovat cestu k důstojnému životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti. Tento aspekt naší práce se projevuje v našem konkrétním jednání. Vytváříme prostředí, kde je možné „setkat se s Bohem“. K víře však nikdy nikoho nemutíme.“⁶⁸*

⁶⁸ Viz PETERKOVÁ, Monika. *Východiska pro práci s klienty SKM Centrum Don Bosco*. Interní předpis pro pracovníky SKM Centrum Don Bosco. Pardubice: SKM Centrum Don Bosco, 2014, s. 1.

Bc. Ivana Němcová, vedoucí přímé péče a programu „Na vlastních nohou.“

- 1. Don Bosco je pro mne inspirací a vzorem. Vracím se k němu třeba, když už moje srdce chladne nebo když nemám náladu na problémy lidí, kteří jsou nám svěřeni. Někdy se k němu modlím, když se musím dívat na to, jak se mladým lidem, které mám ráda, hroutí jejich plány a slušný život, který třeba velmi složitě s naší podporou vybudovali.*
- 2. Tento způsob práce je součástí naší firemní kultury. Laskavost otevírá srdce a každý klient, který přichází do Centra Don Bosco, dostane nějakou míru pozornosti a přijetí od všech přítomných, byť jde primárně za svým doprovázejícím. Vytváříme tím atmosféru přijetí a rodinnosti. Rozum aktivně využíváme v individuálním plánování s klienty, kdy na jednu stranu slyším, co chce přímo mladý člověk a na druhou stranu ho mohu vést k tomu, aby si uvědomil i další aspekty svého života a třeba je začal rozvíjet, i když o tom doposud nepřemýšlel. Věřím, že je naším úkolem přemýšlet o lidech se kterými pracujeme, a nabízet možnosti, které vidíme díky našim zkušenostem, vzdělání, rozhledu. Na našich mladých klientech je, zda si vyberou něco z toho, co přinášíme, a nebo si najdou jiné řešení. A naším úkolem je unést jejich svobodné rozhodnutí. A v tom mi pomáhá víra.*
- 3. Přináší mi spoustu lidských příběhů, které mám ráda a prostě mne baví. Kontakt s mladými lidmi a vědomí, že se mohou v životě ještě hodně posunout. Mám moc ráda, když vidím, jak se jim něco ve svém životě podaří zlepšit. Nebo třeba jen něco přijmout, a vyrovnat se s tím, že to tak prostě je. Velkým přínosem je pro mne to, že s nimi zažívám prostou lidskou bídu ve vztazích a někdy i hmotných statcích. To mi dává vděčnost za vše, co mám, co mi bylo přidáno nebo jsem to ve svém životě vlastním úsilím získala. A vede mne to ke skromnosti a přinášení podnětů k zamyšlení do většinové společnosti Miluju koncept dlouhodobosti, kdy se klienti stávají součástí mého života a světa, pokud si sami nevyberou, že spolupráci ukončí, zůstávají a já s nimi mohu jít dál a stále s nimi sdílet jejich život. To stejné mi přijde současně nejtěžší. Do mého světa rodiny a přátel se najednou přidává spousta velmi osobních a blízkých vztahů v práci. Jak s kolegy, tak s klienty. Z toho jsem někdy vyčerpaná. Občas také balancuji na hranici osobního a profesního světa. Stále mám však pocit, že bych rozhodně neměnila.*

4. *Každé maličkosti, která se povede zlepšit. S vědomím, jak těžké mají výchozí podmínky i emoční nastavení. Velmi často musí žít s větší amygdalou (amygdala je část limbického systému, která generuje emoce jako vztek, hněv, strach, úzkost a další, pozn. autorky) a jsou stále nastraženi na útok nebo útěk. Je to vyčerpávající a někdy jsou z toho i nemocní. Vážím si každého jejich rozhodnutí, které znamená práci a pokrok, a ne únik z reality. Většinu našich klientů vnímám jako velmi statečné osoby, které se perou se životem. A to, že jsou ochotni nechat si od nás někdy pomoci, je také statečné, protože pustit si někoho do života, aby mi koukal pod prsty a ještě mi nejlíp radil, jak mám věci dělat, také není samozřejmost a vyžaduje to určitou míru zralosti.*

Mgr. Jitka Uchytílová, vedoucí programu Kurzy pro život, sociální pracovnice.

1. *Určitě je to nějaký vzor přístupu k mladým lidem. Obdivuji na něm jeho sílu a odhodlání bojovat za mladé, které mnozí již dávno odepsali. Vedle odhodlání na něm oceňuji také laskavý přístup ke všem mladým, kteří mohli mít v minulosti různé „škraloupy.“*
2. *Základní myšlenka výchovného systému je určitě nosná i nyní. Za sebe ji využívám v určité podobě při přímé práci s klienty. Za sebe nevyžívám ve spolupráci tolik víru v Boha, ale dá se to přenést na víru v hodnoty či v lepší budoucnost, to je aktuálně pro mladé více pochopitelné.*
3. *Přináší pokoru a vděčnost za svůj život a své dětství. Také se dostáváme do situací, které se dotýkají různých oblastí našich dovedností, kde si nejsem tolik jistá. V rámci spolupráce s mladými lidmi v Centru Don Bosco musím osobnostně růst také. Někdy práce v Centru Don Bosco bere čas a sílu, a to vzhledem k náročnosti naší cílovky a také nutnosti být časově flexibilní.*
4. *Ochoty se zvednout ze zdánlivě hlubokého dna a zkoušet prorazit ve světě znovu a znovu.*

Mgr. Anežka Jeníková, sociální pracovnice.

1. *Inspirativní muž s velkým srdcem, který žil, s hlubokou vírou, pro bezprizorní, ztracené či hledající mladé lidi, zejména chlapce, v 19. století. Měl je rád, viděl v každém kus dobrého, snažil se je podpořit a formovat pro život. Svým stylem a přístupem ovlivnil spoustu lidí.*
2. *Preventivní výchovný systém je inspirativní. Při práci s mladými ho, myslím si, používám, ale že bych přímo vždycky vědomě pracovala a v hlavě měla, „teď je to preventivní výchovný systém“, to asi ne.*

3. *Práce s mladými v Centru Don Bosco mi přináší různorodost, spoustu příběhů, potřebu různých reakcí na ně, možnost pracovat s různými metodami a nástroji (individuální práce, skupinová práce...). Týmovost – možnost pracovat v podpurném prostředí týmu, využívat kvalitních podpor (supervize, intervize...). Dále mnoho poznání, v průběhu let to byl například důraz na význam vztahovosti. K dobré a perspektivní spolupráci s mladými je třeba s nimi vybudovat vztah důvěry a někdy to trvá! Ale ukázalo se, že stojí za to vydržet a dát tomu šanci. Nebo poznání, že stojí za to se radovat i z těch nejmenších úspěchů. Pro někoho je úspěchem, že se naučí o věcech komunikovat, umí si říct o pomoc, že něco potřebuje, třebaže nikdy nebude plně soběstačný a samostatný. A také, že kolikrát zaséváme při práci různá „semínka“ a nelze dopředu s jistotou říci, která vzejdou a která ne. Někdy se něco zdá nepravděpodobné, a po nějaké době se ukáže, že právě tato činnost či věta mladého oslovila a zaryla se mu do paměti. Přemýšlím, co mi práce v Centru Don Bosco bere. Občas asi energii. Přeci jen ta vztahovost s mladými něco stojí. Jsou období, kdy je pak náročné dávat energii do vztahů v osobním životě. Ale dá se s tím určitě pracovat.*
4. *Každý mladý člověk, kterého jsem potkala v Centru Don Bosco, má jedinečný příběh a způsoby vyrovnávání se s náročnostmi života a práce na sobě se liší. Každopádně na svých klientech, mladých, se kterými jsem se v Centru Don Bosco setkala a setkávám, si cením jejich snahy začlenit se do samostatného života, určité houževnatosti, vytrvalosti při překonávání překážek a výzev. A když vidím, že k tomu svému „nákladu“ dokážou být ještě vnímaví k druhým a myslet na ně, otevření vnějšimu světu, naplňuje mě to radostí.*

Závěrečná část bakalářské práce shrnula činnost SKM Centrum Don Bosco, představila jednotlivé služby a programy této organizace a jejich adresáty. Třetí kapitola také ukázala, že služby a programy, které organizace SKM Centrum Don Bosco svým klientům nabízí, jsou potřebné a pro ně samotné obrovským přínosem. V této části bakalářské práce byl také dán prostor pro vyjádření samotných pracovníků SKM Centrum Don Bosco.

Závěr

Touží po samostatném životě, ale nedokáží v něm být bez pomoci. Po celou dobu v ústavní péči si přejí být mimo ni, mít vlastní bydlení, vydělávat si peníze, mít dobrého partnera, být ocenění a přijati. Většina z nich selhává, neví, co se životem. Peníze, jež dostanou nebo vydělají, velmi rychle utratí. Žijí ze dne na den, z hodiny na hodinu. Co bude zítra nebo za týden, neřeší. Neví, jak mají vyřídit doklady, jak sehnat práci, jak si ji udržet, nemají pracovní návyky a většinou ani kde bydlet. Touží po svobodě, ale nejsou ji schopni unést. Ano, takoví jsou mladí lidé, kteří opouštějí ústavní zařízení, náhradní rodinnou péči či nefunkční rodinu a snaží se postavit na vlastní nohy. A právě pro ně je tu nezisková organizace Centrum Don Bosco, v níž působí mimo jiné i pardubičtí salesiáni. Organizace, která zcela specifickým způsobem pomáhá těmto mladým lidem na cestě do života.

Svoje poslání staví na preventivním systému Dona Bosca, na pochopení, přijetí, ocenění, nezištné pomoci, ale především na důvěře, kterou si poctivě s mladými lidmi budují v rámci programů jako jsou Dny pro dětské domovy, Kurzy pro život, Na vlastních nohou, prostřednictvím Zelené linky, ale i obyčejného setkání, telefonických hovorů, mailů či sociálních sítí. Pracovníci SKM Centrum Don Bosco v rámci sociální rehabilitace doprovázejí mladé lidi, pomáhají jim zorientovat se v životě, sehnat práci, udržet si ji, nalézt ubytování, navazovat kvalitní vztahy s ostatními lidmi, poskytují jim podporu, ocenění, zpětnou vazbu, ale také pevné hranice.

Snahou této bakalářské práce bylo uceleně představit dílo pardubických salesiánů, jejich práci s mladými lidmi nejen v oratoři, farnosti či kroužcích, ale především poukázat na specifickou činnost, která probíhá v SKM Centrum Don Bosco. Původním záměrem autorky práce bylo provést rozhovory s některými z klientů, avšak toto se ukázalo jako zcela nereálné. Pracovníky organizace bylo poukázáno na skutečnost, že klienti nemají s autorkou práce navázaný vztah a vybudovanou důvěru, která je potřebná pro autentické sdělení informací o nich samých. Přesto se však podařilo alespoň částečně tento záměr naplnit stručnou kazuistikou dvou klientů této organizace (jedna kazuistika byla převzata z bulletinu organizace, druhá kazuistika byla uvedena z vlastní práce autorky s bývalým klientem organizace).

Zároveň se také podařilo získat zpětnou vazbu od samotných pracovníků SKM Centrum Don Bosco. Podklady potřebné pro napsání této závěrečné práce byly získány díky ochotě pracovníků SKM Centrum Don Bosco a také díky otevřenosti sester salesiánek v Hradci Králové a salesiánů spolupracovníků, kteří poskytli informace z dob minulých.

Bakalářská práce je v úvodní kapitole exkurzem do historie Salesiánů Dona Boska, představuje osobnost jejich zakladatele sv. Jana Bosca. Na to navazuje ve druhé kapitole prezentace jeho výchovného systému, který se opírá o 3 pilíře, kterými jsou laskavost, rozum a náboženství a zároveň se druhá kapitola dotýká dalších rysů salesiánské pedagogiky, např. pohostinnosti, optimistického přístupu, veselosti, stálé přítomnosti vychovatele atd.

S těmito nástroji pracovali a pracují všichni Salesiáni Dona Bosca, tedy i ti pardubičtí. I těm pomáhají výše uvedené principy při jejich práci s mladými lidmi z ústavní výchovy, náhradní rodinné péče či nefunkčních rodin. O příchodu prvních salesiánů na naše území a o budování pardubického díla Salesiánů Dona Bosca pojednává poslední kapitola. Ta též podrobně mapuje činnosti, které Salesiáni Dona Bosca v Pardubicích vykonávají. Jak již bylo na jiném místě této práce zmíněno, doprovázení mladých lidí, kteří nevyrostali v harmonické rodině a prostředí, je skutečně ojedinělým dílem, které žádné jiné salesiánské středisko nebo salesiánský klub nevykonává.

O tomto výjimečném díle dosud nebyla zpracována žádná závěrečná práce, která by ho takto konkrétně a podrobně zmapovala. Jak vyplynulo z výpovědí samotných klientů, tak i z odpovědí pracovníků SKM Centrum Don Bosco, také v dnešní moderní době žijí mezi námi mladí lidé, kteří potřebují pomoc Salesiánů Dona Bosca, protože mají stejné či podobné problémy jako měli chlapci a dívky, o které před více jak 200 lety pečovali Don Bosco a Marie Dominika Mazzarello. Stejně jako v minulosti i nyní salesiáni i salesiánky využívají při jejich výchově a doprovázení prvky preventivního systému Dona Bosca a salesiánské pedagogiky, což se prokázalo při rozhovorech s pracovníky SKM Centrum Don Bosco.

Zcela jistě se od dob Dona Bosca mnohé změnilo, svět se zmodernizoval a všichni, včetně salesiánů, se museli přizpůsobit nové době. Co se však zcela jistě nezměnilo, je touha mladých lidí po zájmu, ocenění, bezpodmínečného přijetí, naslouchání a lásce druhých (rodičů, přátel, vychovatelů...). A toto jsou hodnoty, které mají nabízet a nabízejí nejen Salesiáni Dona Bosca, ale i další členové salesiánské rodiny. S těmito hodnotami se mladí lidé na okraji společnosti setkávají ve velké míře také u pracovníků Centra Don Bosco, kteří jim pomáhají na jejich cestě do života.

Cíle, které byly pro tuto bakalářskou práci vytyčeny, tj. představit uceleně dílo pardubických salesiánů, především doprovázení mladých lidí, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo vyrůstali v náhradní rodinné péči a potvrdit, či vyvrátit tvrzení, že i v současnosti má preventivní systém Dona Bosca a práce s mladými lidmi na okraji společnosti smysl, byly naplněny.

Z části bakalářské práce, která pojednává o nabídce programů SKM Centrum Don Bosco, a také z autentických výpovědí klientů i pracovníků této organizace byla potvrzena teze o tom, že práce s mladými lidmi, kterým byla nařízena ústavní výchova nebo kteří prošli náhradní rodinnou péčí, je smysluplná a potřebná. Též salesiánský styl práce, postavený na preventivním systému Dona Bosca, jež pracovníci organizace při své práci s mladými lidmi využívají, se ukázal jako stále aktuální a mladými lidmi akceptovaný.

Seznam zkratk

SDB – Salesiáni Dona Bosca

FMA – Dcery Panny Marie Pomocnice (salesiánky)

ASC – Sdružení salesiánů spolupracovníků

SaSM – Salesiánské středisko mládeže

DDM – Dům dětí a mládeže

SKM – Salesiánský klub mládeže

Z. S. – zapsaný spolek

DD – dětský domov

DDŠ – dětský domov se školou

VÚ – výchovný ústav

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

MNV – Městský národní výbor

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Seznam literatury:

1. ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. 389 s. ISBN 80-7266-015-2.
2. AUBRY, Gustav. *Salesiánský duch*. Praha: Adalbert. Pro vnitřní potřebu salesiánských spolupracovníků, 1972. 71 s.
3. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu: o umění vést mladé lidi ke smyslu života*. Praha: Paulínky, 2019. 696 s. ISBN 978-80-7450-349-8.
4. BOSCO, Jan. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8. Překlad: Jan Ihnát, Ladislav Heryán.
5. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 2.vyd. Praha: Portál, 1993. 438 s. ISBN 80-85282-60-7.
6. BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. 438 s. ISBN 80-85282-86-0.
7. BOSCO, Teresio. *Maminka Marketa; Život matky dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2006. 166 s. ISBN 80-7266-234-1. Překlad: Jan Ihnát.
8. BRAITO, Silvestr. *Svatý Filip Neri. Apoštol mládeže a reformátor Říma*. 2.vyd. Brno: Brněnské tiskárny, 1948. 235 s.
9. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohem*. Bratislava: Vydavateľstvo Don Bosco, 1997. 253 s. ISBN 80-85405-73-3.
10. DŘÍMAL, Ludvík. *Preventivní systém dona Boska*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2013. 42 s. ISBN 978-80-244-3888-7.
11. KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 120 s. ISBN 978-80-262-0126-7.
12. KAPLÁNEK, Michal. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl*. In. Teologické studie, 2004, roč. 5, č. 2, s. 45–54.
13. KOPECKÝ, Jaroslav. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. Samizdat. 66 s.
14. KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
15. KŘÍŽKOVÁ, Marie, Rút. *Knihy víry, naděje a lásky; 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3.
16. MED, Oldřich. *Český Don Bosko: Životopis P. Ignáce Stuchlého*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992. 138 s.
17. MED, Oldřich. *Knihy víry*. Samizdat SDB, 1968. 80 s.

18. MOTTO, Francesco. *Výchovný systém Jána Boska*. Bratislava: Don Bosco, 2005. 168 s. ISBN 9788080740221.
19. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika voľného času*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.
20. PETERKOVÁ, Monika. *Východiska pro práci s klienty SKM Centrum Don Bosco*. Interní předpis B015/1 pro pracovníky SKM Centrum Don Bosco. Pardubice: SKM Centrum Don Bosco, 2014. 5 s.
21. PITTEROVÁ, Michaela. Diplomová práce. *Salesiánské středisko mládeže – pastorece nebo čistě sociální dílo?* Praha: Univerzita Karlova, KTF, 2000.
22. SCHIÉLÉ, Robert. *Don Bosco*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 95 s. ISBN 80-7178-196-7. Překlad: Milada Hanáková.
23. ŠTĚCHOVÁ, Marie. *Život světcův: Svätý don Bosco*. Praha: A. Neubert, 1937. 650 s.
24. TÜRKS, Paul. *Filip Neri. Nakažlivá radost*. 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7195-997-7.
25. VRACOVSKÝ, Jaroslav. *Chaloupky: salesiánské prázdninové tábory v době totality*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-705-1.

Další zdroje:

- Stanovy a všeobecná pravidla Společnosti sv. Františka Saleského*, Řím, 8.12. 1984. 255 s.
23. všeobecná kapitula Salesiánů Dona Boska: *Výchova mládeže k víře*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-85282-26-7.
- Zpráva o stavu provincie sv. Jana Bosca*. Praha: Provinciální kapitula, 2010. 40 s.
- Časopis *Salesiánský věstník*. Měsíčník spolupracovníků díla sv. Dona Bosca, roč. XI., č. 1, leden 1940. s. 180.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1991. 283 s. ISBN 80-7113-009-5.

Právní předpisy:

- ČESKO. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů*. In: Sbírkka zákonů, částka 37, ze dne 31.3.2006, účinnost od 1.1.2007.

Internetové zdroje:

www.sdb.cz

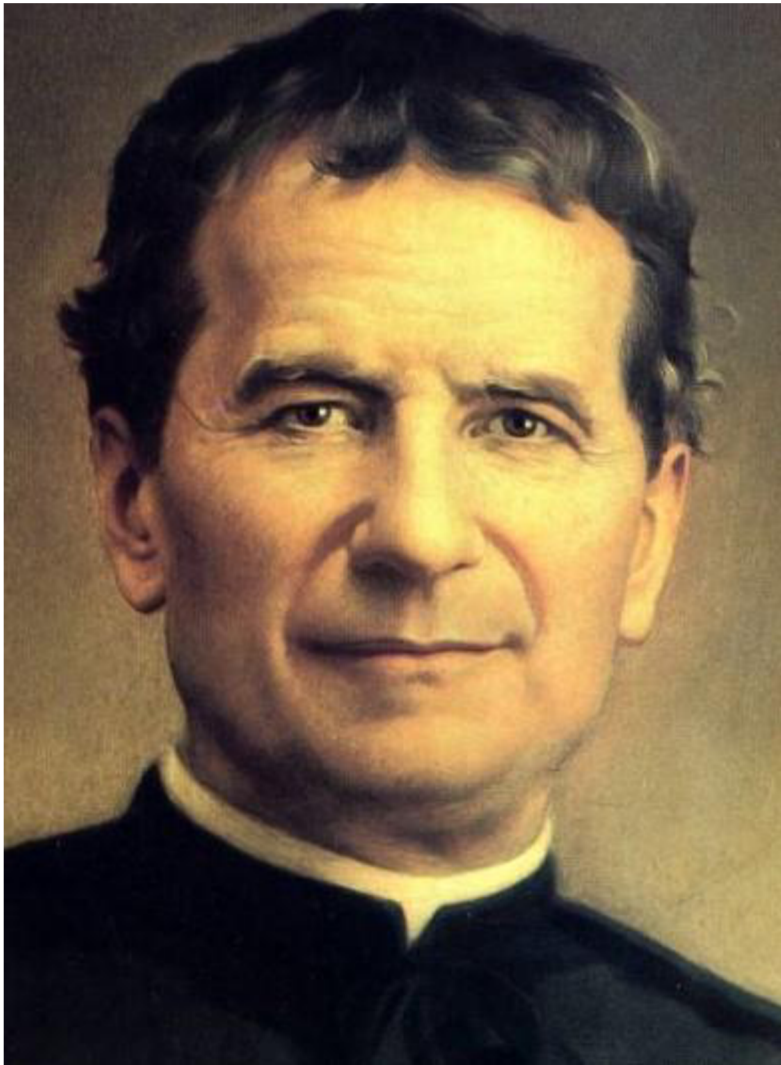
www.salesianipardubice.cz

www.fma.cz

www.dozivota.cz

www.zakonyprolidi.cz

Přílohy:

Příloha č. 1 Zakladatel Kongregace Salesiánů Dona Bosca (dříve Společnosti sv. Františka Saleského) sv. Jan Bosco (www.sdb.cz).

Příloha č. 2 Sv. Marie Dominika Mazzarello – spoluzakladatelka Institutu Dcer Panny Marie Pomocnice (FMA) – salesiánek (www.sdb.cz).

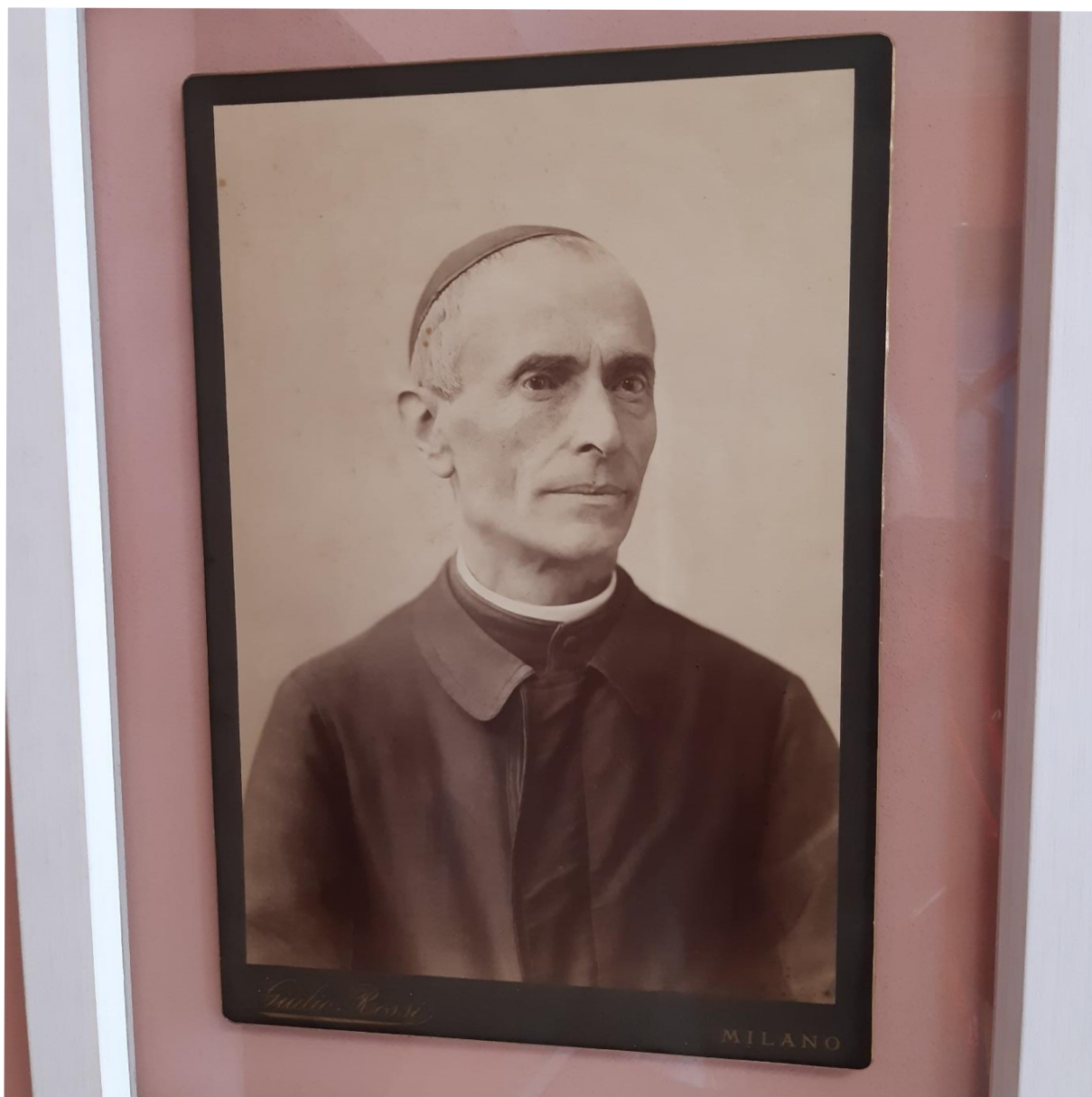
Příloha č.3 Bazilika Panny Marie Pomocnice v Turíně-Valdoccu. Na stavbě této bazilky měl obrovskou zásluhu Don Bosco, protože díky jeho kontaktům s mecenáši se dařilo celou stavbu ufinancovat a dokončit. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č. 4 Současná oratoř ve Valdoccu. Nyní zde sídlí škola, školka a je zde ubytovací zařízení pro studenty. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č.5 Hřiště ve Valdoccu. Součástí všech salesiánských domů je kostel, hřiště a ubytovací zařízení pro mladé lidi. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č. 6 Blahoslavený Michal Rua – první salesián a nástupce Dona Bosca. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č. 7 Matka Dona Bosca Markéta Occhiena. (Fotografie autorky bakalářské práce).

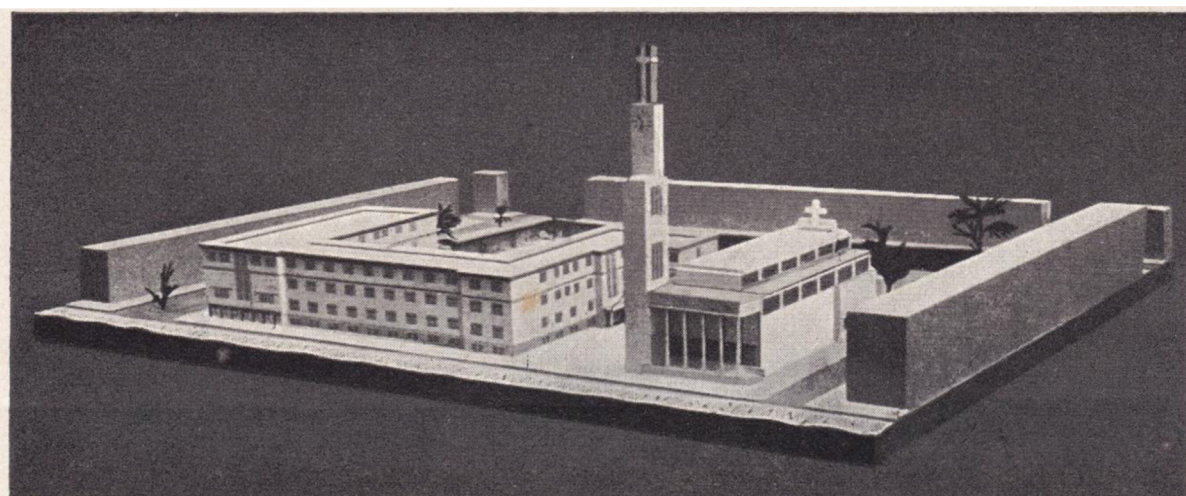
Příloha č. 8 Původní oratoř v Turíně-Valdoccu. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č.9 Rodný dům sv. Jana Bosca v Becchi. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Příloha č.10 Místo, na kterém měl sv. Jan Bosco v 9 letech první mystický sen o tom, že má vést druhé chlapce ke zbožnému životu a starat se o ně. (Fotografie autorky bakalářské práce).

Archiv Sales. díla.

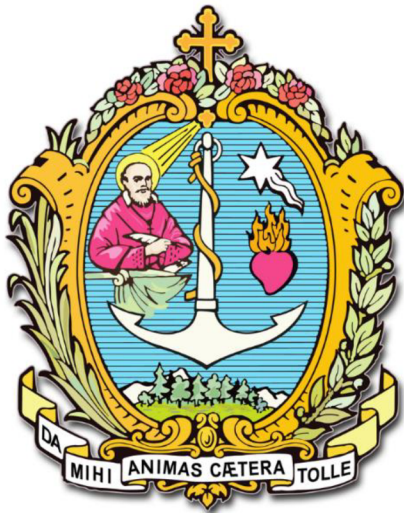
Celkový pohled na projektovaný salesiánský ústav arcibiskupa Arnošta z Pardubic a kostel sv. Václava v Pardubicích na Skřivánku.

Milodary na postavení projektovaného ústavu a kostela vděčně přijímá Správa Salesiánského díla v Pardubicích, Chrudimská 1261. Šekový účet čís. 75.309.

Příloha č. 11 Původní fotografie salesiánského domu (dříve ústavu) v Pardubicích. (Panel mapující historii SDB v Pardubicích, dostupné na www.salesianipardubice.cz).

Příloha č. 12 P. Jan Vtípil SDB, první ředitel salesiánského ústavu v Pardubicích. (Panel mapující historii SDB v Pardubicích, dostupné na www.salesianipardubice.cz).

Příloha č. 13 Znak Salesiánů Dona Bosca (SDB) (<https://www.sdb.cz/kdo-jsme/historie>)

Příloha č. 14 Nové logo salesiánek (www.fma.cz)

Cesta symbolizuje směr k Bohu, jímž spolu s mladými lidmi, které sestry salesiánky doprovází, společně kráčí. Kolečka pak znázorňují ty, které jsou salesiánkám svěřeny k péči a výchově v duchu preventivního systému – rozumnosti, laskavosti a víry.

Příloha č. 15 Logo salesiánů (www.salesianipardubice.cz)